

hariak

2023ko abendua

Recreando la educación emancipadora

sakonean en profundidad solasean en diálogo ekin
lanari hay alternativas begirada konprometituak
miradas comprometidas matxino artean en rebeldía

Argitalpen honetarako, zenbait erakunderen laguntza izan dugu; batetik, Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren (GLEA) laguntza, 2021eko proiektu honen esparruan: *Euskal-kolonbiar artikulazioa, aldizkako pandemiaren garaian beste hezkuntza posible bat esperimendatzeko, ikasteko eta komunikatzeko*; eta bestetik, Garapenerako Nazioarteko Lankidetzarako Espainiako Agentziaren (AECID) laguntza, 2022ko proiektu honen esparruan: *Unibertsitate Hedakuntza Kritikoa. Herritartasun globala eraikitze konpromiso sozialaren proposamena, pandemia osteko testuinguruan*. Testuen edukia Hegoaren erantzukizuna da soilik, eta ez du, halaber, GLEA eta AECID erakundeen iritzia islatzen.

Argitaratze kontseilua:

Inmaculada Cabello Ruiz
Juanjo Celorio Díaz
Sandra Dema Moreno
Alejandra Boni Aristizábal
Joseba Sainz de Murieta Mangado
Mª Luz De la Cal Barreda
Jone Martínez Palacios
Jaume Martínez Bonafé
Mª Jesús Martínez Usarralde
Gema Celorio Díaz
Amaia del Río Martínez

Lege-gordailua: BI-1805-2016

Hariak, 14.zk, Aniztasunak eta artikulazioak,
2023ko abendua

Diseinua eta Maketazioa: Marra, S.L.

Azaleko argazkia:

Marina Gallardo Izquierdo

Aldizkari hau paper ekologikoan inprimatu da,
eta horren lehengaia baso-kudeaketa
iraunkorraren bitartez eskuratu da.

Agiri hau Creative Commons-en lizentziapean dago. Baimena duzu lan hau kopiatu, banatu eta publikoki hedatzeko, betiere, kontuan hartuta lanaren kredituak adierazi behar dituzula, eta ezin duzula merkataritza-xedeetarako erabili. Ezin da lan honetatik eratorritako obrarik aldatu, eraldatu edo sortu. Lizentzia, osorik: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Finantzatzaileak:

Argitaratzailea:

UPV/EHU

Zubiria Etxea Eraikina

Agirre Lehendakariaren etorbidea 81 · 48015 Bilbo

Tel.: 94 601 70 91

UPV/EHU

Arabako Campuseko Liburutegia

Nieves Cano kalea 33 · 01006 Vitoria-Gasteiz

Tel.: 945 01 42 87

UPV/EHU

Carlos Santamaria Zentroa

Elhuyar Plaza 2 · 20018 Donostia-San Sebastián

Tel.: 943 01 74 64

www.hegoa.ehu.eus

aurkibidea

2

editoriala

Aniztasunak eta gizarte eraldaketarako hezkuntza
Inmaculada Cabello Ruíz

4

sakonean

Aniztasun feministak, antirrazistak eta dekolonialak elkarri lotu.
Hezkuntzan behar duguna
Juanjo Celorio Díaz eta Amaia del Río Martínez

12

solasean

Oso garrantzitsua da Europak ere bere burua pentsatzea
Lia Pinheiro Barbosa

20

ekin lanari

Gure jardunazalantzan jartzea, arrazakeria baztertze aldera
Greta Frankenfeld eta Fiona Montagud

Finantzaz Haratago, Finantza Etiko eta Alternatiboetako Hezkuntzaren Euskal Sarea
Javier Eguiara Arrazola

24

begirada konprometituak

zinema/dokumentalak La historia de todas nosotras •

Es por tu seguridad. Engranajes institucionales de la islamofobia

argitalpenak Aprendizajes del Movimiento Zapatista. De la insurgencia armada a la autonomía popular • Fronteras: Necropolítica, violencias, racismos y activismos feministas migrantes

erakundeak Asociación Intercultural para la promoción y el empoderamiento de las mujeres gitanas de Euskadi • Asociación Antirracista por los Derechos Humanos

ezinbesteko agenda Garapenaren Ikasketei buruzko Nazioarteko VII. Kongresua “Bidezko trantsizioak eta hitzarmenak garapen jasangarrirako” • Nazioarteko XIX. Kongresua eta Unibertsitate eta hezkuntza inklusiboaren XXXIX. jardunaldiak, “Inklusioaren bidea saretzen”

28

matxino artean

Las fronteras en la tierra y en el cuerpo son ilusión y control
Otto Etraud/Toto Duarte (Metro21)

sakonean en profundidad solasean en diálogo ekin
lanari hay alternativas begirada konprometituak
miradas comprometidas matxino artean en rebeldía

*“Bazterrean egotea osotasunaren parte izatea da,
baina gorputz nagusitik kanpo”*
bell hooks (1984).
Feminist Theory: From Margin to Center

Aniztasunak eta gizarte eraldaketarako hezkuntza

Aniztasunak errealitatea eratzten du. Gorputz, subjektu, klase, etnia, kultura, hizkuntza, hizkera, orientazio, lurralde, ekosistema eta abarren aniztasunak. Aniztasunak inguratzen, biltzen, definitzen gaitu. Aniztasuna gara. Zalantzarik gabe, aniztasuna aberastasuna da.

Ugaritasuna, ahotsena, subjektu politikoena, kolektiboena... Plurala da, berez, lurralde desberdinetan kokatuta eta gizarte-eraldaketarako hezkuntzaren (GEH) sarean korapilatuta gaudela begiratzen dugun aniztasun hori. Ahots bakar batek, begirada bakar isolatu batek ez luke inoiz hezkuntza-prozesu eraldatzaile eta kritiko bat eratu. Subjektuen pluraltasuna, begiraden, sareen, aliantzen eta aliatuen konplexutasuna, hezkuntza ahalduntzailea bultzatzeko. Ondorioz, zilegi da berriro gogoeta egitea “mundu-sistema” nola funtzionatzen eta eratzten den galderaren inguruan, nola lortzen duen errealitatearen eraikuntza binario, asimetriko eta polarizatua ezartzea, non hegemonia monolitiko bat, kontakizun bakar bat, gorputz, lurralde eta hizkuntzen homogeneousazioa eta “garapen?”-eredu onargarri bakar bat inposatzen den.

Bestalde, zibilizazio-krisiaren larriagotzea ikusten ari gara (gerrak eta gatazka armatu genozidak), eta sistema estruktibistaren alderik gordinena erakusten digu; horrek milioika pertsonen bizitza duina izateko aukera kentzen die.

Pertsona horiek ez dira (gara) bazterrekoak, eta haien borroka eta disidentzietako asko eraldaketarako ikaskuntzarako adibideak dira planetako hainbat tokitan. Gorputz/lurralde desberdin asko, adierazpen politiko anitzekoak, eta emantzipazioaren helburua partekatzen dute.

Ahots horietako batzuk [Hariak](#) aldizkariko ale berri honetan agertzen dira. Proposamenak eta funtsezko nozioak ekartzen dizkigute, artikulazio handiagoa ehundu eta aniztasuna hezkuntza kritikorako ehungailu gisa hartzeko. Ikuspegi horietako batzuek etorkizun eraldatzaileak ehuntzen dituzte jada, eta feminismo dekolonial, antirrazista eta antikapitalistaren hariak dira, eta patroirik gabe (ez jabe, ez eredu) ari gara haiek ehuntzen. Jarraian, aniztasunak eta gizarte-eraldaketarako hezkuntzak erronka gisa aurkeztzen dizkiguten ideia-indar batzuk zerrendatuko ditugu, eta ale honetan zabal garatuta aurkituko ditu:

Pentsamendua eta ezagutza dekolonizatzea. Ikuspegi dekoloniala da seguruenik GEHren erronka nagusietako bat. Aski finkatua eta legitimatua dago gizakiaren jardute zuri eta koloniala. Hura sostengatzen duten boterezko hierarkia estruktural eta sinbolikoak deseraikitzea emantzipaziorako bidea irekitzea da.

Interkulturalitate kritikoa. Ezinbesteko ardatza da monokulturalismoa desmuntatzeko. Interkulturalitate kritikoa emantzipazioaren zerumuga zabaltzen laguntzen digu; funtsezkoa da; botere hegemonikoaren ardatzak zalantzan jartzen ditu, eta beste subjektu batzuek izan behar duten espazio propioa eskatzen du. Uniformetasunaren egituraren euskarriak desmuntatzea dakar, eta aniztasuna aintzat hartzea.

Disidentzian bizitako bizitzak. Nagusi ziren mandatuekin hautsi zuten hainbat subjektu/kolektiboen erresistentziarako eta disidentziarako ekintzak ezagutu eta kontakizun historikoan kokatu behar ditugu. Jarduteek erresistentziarako moduak erakusten dizkigute, eta haien historiak leku bat izan behar du akademian.

Ikuspegi ekosoziala. Neurrigabeko krisi klimatikoaren aurrean kontzientzia hartu eta ekintzara pasatzea gehiago atzeratu ezin den beharra da. Ekosistemen aniztasuna desagertzen ari da, eta krisi honen ondorioek milioika pertsonaren bizi-baldintzei eragiten diete, bai eta etorkizuneko belaunaldien bizitza arriskuan jarri ere. Ikuspegi ekosoziala GEHren DNAn txertatuta dago.

Erresistentzia historikoa aintzat hartu eta ikustaraztea. Aniztasunak ezagutzaren zatiketari aurre egiten erakusten digu, indibidualtasunaren enfasia sostengatzen duten egiturak desmuntatzen, borroketatik eta kolektibotik abiatuta teorizatzen. GEHk mikropolitikak eragin ditzake, herritarren parte-hartzeko eskolak bultzatu. Taldekoa, kolektiboa sustatu eta babestu indibidualtasunaren aurrean.

Jakintzen elkarrizketa. Solasean eta elkarrizketan dauden jakintzak. Funtsezkoa da akademiak bere talaiatik baztertu eta barrengarri utzi dituen hainbat jakintzari errekonozimendua ematea, gizarte-eraldaketa gerta dadin. Unibertsitateko botere-harremanak zalantzan jarri behar ditugu, eta haren kolonialismo intelektual arazo bihurtu. GEHk bi norabideetan nola hitz egin dezakegun galdetzen du, nola jarri balioan loturen jakintzak eta erresistentziaren jakintzak.

Interseksionalitatea. Zapalkuntza eta pribilegio guztien arteko lotura eta harremanak ikertzeko erronka egiten digu ikuspegi interseksionalak. Feminismo herritarrek, beltzek, baseritarrek, mestizoek eta chicanos, besteak beste, galderak egiten dizkigute botere-harremanei buruz, nola aritzen diren eta nola intersektatzen dituzten hierarkiak, eta gonbita egiten digute horiei aurre egiteko proposamen praktikoak eta ekintzak aurkitzeko.

Elkarrizketa horizontalak. Ahaleginak egin berdintasunezko elkarrizketak abian jartzeko, eragile gizarteratzaile nagusiengandik ikasitakoa desnaturalizatzen lagunduko duten parte-hartzeko eskolak sustatu, bestetasuna enpatiarekin hartzeko.

Antirrazista, antikapitalista eta antipatriarkala. Hiru elementu dira, banaezinak, lotuak eta askatzaileak. Arrazismoaren aurkako ikuspegiak lotura estua du ikuspegi dekolonial eta interseksionalarekin, eta proposamen askatzaile eta eraldatzaile oro zeharkatzen du.

Uniformetasuna desikasi. Uniformetasuna desikastea; azken finean, aurrean dugun zereginak eskatzen digu aldaketarako zerumuga kolektiboak eraikitzen bidea egitea. Lurralde- eta subjektu-aniztasunarekin loturak estutu, mundua interpretatzeko beste modu batzuk sortzeko eta bizitzaren jasangarritasuna defendatzeko, bazterrik gabea, erdigunerik gabea.

Inmaculada Cabello
Herritartasun Global eta Emantzipatzaileko Hezkuntzaren Koordinatzailea.
“Mujeres en Zona de Conflicto” GGKE.

Argazkia: Hegoa.

Aniztasun feministak, antirrazistak eta dekolonialak elkarri lotu. Hezkuntzan behar duguna

Juanjo Celorio Díaz. Deustuko Unibertsitatean Historia Modernoko eta Garaikideko ikasketak amaitzea lortu zuen (1976), nahiz eta espedientea ireki zioten “jarduera asanblearioetan” aritzeagatik. Ikasketak egin bitartean, Durangaldeko fabriketan lan egin zuen, eta bertan, sortzen ari ziren Ezkerreko Langile Komisionen antolakuntzan parte hartu zuen. 1977an, ibilbide akademikoa hasi zuen Gasteizko Irakasle Eskolan, Historiako irakasle gisa. Ondoren, Gizarte Zientzien Didaktikako irakasle izan zen ia 40 urtez, Euskal Herriko Unibertsitatean. Unibertsitatean, “PNNen mugimendua” eta “Oposizio kritikoa” zeritzenen partaide izan zen. 1989az geroztik, [Hegoako Hezkuntza taldeko kide da](#), eta ekarpen nabarmenak egin ditu hezkuntza kritikoa ikuspegi birbideratu duten planteamendu teorikoetan (Garapenerako Hezkuntzan, Eraldaketa Sozialerako Hezkuntzan...).

Amaia del Río Martínez. Kazetaritza eta soziologian lizentziaduna da, eta “Garapena eta Nazioarteko Lankidetzak” eta “Generoa eta Garapena” masterrak egin ditu. Hegoa Institutuaren Hezkuntza taldeko kide da; bertan, zenbait ekintza-esparrutan hezkuntza emantzipatzaileak duen presentzia indartzeko hausnarketetan eta esperientzietan parte hartzen du. Jarduera horren esparruan, ikerketa eta pentsamendu kritikoa feministak eraikitzeke espazioak sustatu ditu. Gaur egun, [Hariak. Recreando la educación emancipadora](#) aldizkaria koordinatzen du. Boterea etengabe zalantzan jartze duten ikuspegiak dira mundua pentsatzeko gehien interesatzen zaizkionak.

Aniztasuna mundu-ordenan

XXI. mendearen lehen laurdenean eta globalizazioak markaturiko testuinguruan, gizarteek bizi dituzten tentsio eta krisien gorakadak gonbita egiten digu aniztasuna eta haren ikuspegiak hezkuntza ahalduntzaile eta askatzaile baten ikuspuntutik begiratzeko. Hainbat krisi, tokikoak eta dimentsio globalekoak, hainbat esparrutan islatzen direnak: kliman, gunee kolonialetatik gero eta hurbilago gertatzen diren gerretan, “nazioarte” delakoak baimendutako genozidio basatietan, botere politiko eta ekonomikoaren gunee berrien sorkuntzan, errealitate berrietan (inteligentzia artifiziale, adibidez), pertsonak, natura eta kulturak merkantzia bihurtzen dituen merkantilizazio kapitalistan –gero eta larriagoa... Horiek guztiek osatzen dute Gizarte Eraldaketarako Hezkuntza (GEH) teorizatu eta bideratzeko markoa, eta antropozenoaren garaian hedatzen ari den gai baten aurrean kokatzera behartzen gaitu: aniztasuna, gizarte-harremanen esparru eta eskala guztietan. Aniztasuna gizateriaren alderdirik unibertsalena da. Hala ere, aniztasun bortxatua da, globalizazio kapitalista hura kontrolatzen saiatzen baita modu kolonial, zentralizatzaile eta uniformizatzailean.

Zibilizazio-krisi baten sintomez hitz egitera garamatzaten kontraesan sakon horren ezaugarri batzuk aurreratuko ditugu. Izan ere, joan den mendeko azken herenetik aurrera, eta modu intentsuagoan XXI. mendearen lehen laurden honetan, zientzia esparrutik zein gizarte- eta hedabide-mugimendu kritikoetatik behin eta berriro esaten ari dira zibilizazio-krisi deitu izan zaion krisi multzo hau larria dela. Kontrajarriak ageri dira, batetik, merkataritza-globalizazioaren dinamika azeleratuak, eta, bestetik, pertsonen eta kolektiboaren eskubideen (ekonomikoak, sozialak, politikoak eta kulturalak) urraketak eragin dituzten gizarte- eta kultura-tentsio eta istiluak.

Gizarte estratifikatuetan, ekonomia-, politika- eta kultura-boterea biztanleen kontrol demokratikotik kanpo dagoenez, askotariko identitate-krisiak jasaten dituzte, bai eta orainaren eta etorkizunaren norabidea galdu ere.

“Aniztasuna gizateriaren alderdirik unibertsalena da. Hala ere, aniztasun bortxatua da”

“Gizarte-artikulazioak etnia, klase, genero eta adinen aniztasunean oinarrituta eraikitzen dira...”

Aniztasunaren dimentsioetan murgiltzen bagara, heterogeneotasun handiko esparru ekonomikoa aurkitzen dugu: posgarapeneko ekonomia kapitalistatik hasi eta “garapen bidean” dauden gizarteetaraino, edota askotariko hausturak dituzten ekonomia komunitarioetaraino. Ekonomia- eta gizarte-aniztasun horiek ez dira modu ekitatiboan erlazionatzen; aitzitik, ondasun, baliabide eta eskubideen birbanaketan berdintasunik eza da nagusi. Esparru guztiak pribatizatzen dira, zerbitzu publikoak ere bai, eta multinazionalak dira protagonista. Horixe da larriena: dena merkantilizatzeko aukera horretan, pertsonak eta haien eskubide eta identitateak ere merkantilizatu egiten direla, kultura, artea, zientzia, eta are ideologiak ere. Gorputzak, mezuak, lehentasunak, lurraldeak, identitateak... dena eraldatzen saiatzen dira, eliteen eta botere ez demokratikoen interesen probetxurako.

Gizarte-aniztasunik ere bada. Gizarte-artikulazioak etnia, klase, genero eta adinen aniztasunean oinarrituta eraikitzen dira... eta horren emaitza aniztasuna da, balioak, arau eta lege-erregulazioen aniztasuna. Konbinazio horrek boterearekiko hainbat interakzio modu aurkezten ditu, bai eta hainbat lotura mota ere, eta oraina eta etorkizuna ulertzeko moduak ere askotarikoak dira. Gizarte-gaiak homogeneotasunezko eta heterogeneotasunezko konplexutasun handian eta profil aniztasun handian egituratzen dira.

Aniztasuna esparru politikoan ere islatzen da. Ez dira demokraziak eta erregimen autoritarioak soilik bereizten, tarteko formulak ere ageri dira, hegemoniaren inposaketaren forma sinboliko eta/edo zapaltzaileak barne. Botere globalizatzaileak erabiltzen dituen berdintasunik gabeko interakzioez gain, oso anitzak dira pertsona, kolektibo eta/edo komunitateek botererako eta erabakiak hartzeko esparruetan artikulatzen dituzten kontrol- eta eragin-ahalmena gauzatzeko moduak. Horri gehitu behar zaio aurreko mendean gailendu zen planeta mailako bipolaritatearen eta gorantz doazen herrialdeen XXI. mendeko multipolaritatearen arteko bide zaila.

Ilustrazio: Ania Sáenz de Buruaga.

Horren guztiaren emaitza da konplexutasun-aniztasun zabala, kultura, hizkuntza, erlijio-identitate, komunikazio-interakzio, balio eta sinesmenena, eta eguneroko bizitzaren forma sinboliko, artistiko eta ikuspegiarena. Mugak gainditzen dituen kultura-aniztasuna da; zenbait lurraldetan haren kudeaketa beti ez da inklusiboa eta baketsua, botereak eta globalizazioak ere kultura ukitzen baitute. Kultura-aniztasunak tentsioan jartzen ditu harreman multikulturalaren politikak, logikak eta dinamikak.

Esan izan dugun legez, aniztasun horrek botere globalizatzaileei eta eredu inposaketarako modu biolentoei aurre egin behar die, eta horien ondorioa gatazkak dira –esplizituak edo ezkutuak– hainbat esparru eta eskalatan. Globalizazio horrek, halaber, hainbat formatu eta mailako krisiak areagotzen ditu.

Botere-erregimen zaharrak eraldatzeko eta bukatzeko indar gisa sortu zen kapitalismoak planeta aldatu du. Haren hedapenak sortzen dituen joera arriskutsuek egoera erabakigarrietan kokatu dute gizateria: eredu gainditzea, edo haren eroaldiak bizitza bera eta zibilizazioa ezabatuko dituela onartzea. Hori da erronka eta, aldi berean, kontraesana.

Kulturartekotasun kritikoa, erantzun bat monokulturalismoaren eta multikulturalismoaren aurrean

Nola eraldatu aniztasuna ondasun kolektibo publikoan, gizarteak kohesiona ditzan eta aldi berean ahaldundu, kaosaren eta globalizazio hegemonikoaren joerei aurre egiteko. Hori da esperimentazioaren eta ikerketaren bidez ikasi beharrekoa. Lehen hipotesia da kultura, hezkuntza eta identitateen artean hiru alde dituen interakzio prozesu bat behar dela, eta kulturartekotasun kritikoa haren kudeaketa-lokarria izan behar duela.

Kulturartekotasuna kultura-harremanen bi kudeaketa-politikari kritikoki aurre egiteko sortzen da: monokulturalismoa eta multikulturalismoa. Horietako bakoitzak hezkuntza-ikuspegi propioa du.

Monokulturalismoaren oinarrian, kulturaren kontzeptzio hau dago: elite klasista, arrazista eta sexista jakin batzuek planetako alde “zibilizatueta” eraiki zuten garapenaren adierazpen gorena da, eta atzerapenaren, sinesmenen, subjektibitateen eta emozionaltasunen kulturatik bereizten ditu elite horiek. Ikuspegi hori zientziaren irudi efizientista, positibista eta neutralean oinarrituta dago, eta kapitalismoaren gizarte-aurrerapen eta -arrazionaltasunaren zerbitzura. Monokulturalismoa, Estatu nazionalak eraiki, erreproduzitu eta hedatu behar zituzten ekoizpen moduei oso lotua, eta horretarako erakunde estrategiko baten laguntza zuena: hezkuntza sistema nazionala eta bateratze kulturalerako politika nazionalak. Ideala Estatu nazio bat zen, kultura bakarra, gizarte bakarra, herrialde bakarra, nazio-identitate bakarra. Horretarako, ezinbestekoa da identitateak, jakintzak eta gizarte-harremanak gako berri horietatik abiatuta berreraikitzea. Lan hori egiteaz arduratzen ziren pentsamenduaren eliteak, hezkuntza, komunikazioa eta erakunde eta politika uniformizatzaileak.

Alabaina, ez zuen erabat funtzionatu, ez efizientzia eta potentzial bakegile eta integratzaile nahikoarekin, bederen. Kultura-aniztasunak intentsitate handiago edo txikiagoko gatazkak eragiten zituen, eta politika eta ikuspegi monokulturalistek ez zuten aniztasun hori ezabatzea lortzen. Hala, beste ikuspegi bat sortu zen: multikulturalitatea. Une horretan gertatzen ari zena adierazi nahi zuen, eta

bidenabar, kultura-kudeaketarako politika efizienteagoak garatzeko proposamen berri gisa agertzen zen, liskarrak eragozteko.

Multikulturalitateak berdintasun handiagoko ikuspegia ematen dio kulturaren esanahiari. Historian zehar, eta gizartea aintzat hartuta, pertsonak eta komunitateek kultura-prozesu desberdinak garatzen dituzte halaberrez, eta horiek identitatea ematen diete, bai eta munduarekin (eta pertsonen artean) erlazionatzeko eta ulertzeko modu sinboliko bereziak ere.

Monokulturalismoari egindako kritika epistemologikoa da. Kulturaren eredu uniformeak definitzen dituen monokulturalismoaren ikuspegi positibista eta/edo neopositibistaren aurrean, multikulturalitateak, babestua eta aintzat hartua izateko eskubideaz gain, gizarte inklusiboak eratzeko osagai politiko eta/edo hezkuntzako hartzen du bere baitan. Horrez gain, tradizio multikulturalak onartzen du monokulturalismo positibistak bilatzen zuen kultura-objektuaren urruntze, objektibotasun eta neutraltasuna baino, kulturen ikerketa zientifikoak hurbiltzea eta murgiltzea eskatzen duela, identitate-, emozionaltasun-, komunikazio-, sinbolismo- eta berezitasun-prozesu biziak ulertzeko –beren subjektibotasun eta balio osoan–. Kultura-ekintza bizimodu sentitu, bizi eta partekatu bat bezala ulertzen da eraikitzen duen komunitatearen baitan, eta, aldi berean, kultura hori bere eta espezi-fiko moduan bizi, sentitu, definitu eta baloratzen du. Kulturak soilik paradigma ulerkerretatik hauteman daitezke. Bizi, sentitu, adierazi eta partekatutakoa ezin da kanpoalde urrun eta estandarizatu batetik deskribatu, barnetik baizik, non sentitu, interpretatu eta zentzua ematen zaion.

Hala ere, gutxira, politika multikulturalek beren mugak erakutsi zituzten, bai esparru teorikoan, bai praktikoan. Ikuspegi epistemologiko, politiko eta hezkuntzako berri bat sortzen hasten da: kulturartekotasuna.

Kulturartekotasuna aipatutako bi korronteen aurka dago: monokulturalismoaren eta multikulturalismoaren aurka. Monokulturalismoaren xurgatzeak eta biolentzia uniformizatzaileak gizarte bidezkoago eta inklusiboagoak eraikitzea eragozten duela kritikatzan du, baina, halaber, multikulturalismoa ere kritikatzan du, kulturaren arabera komunitateen artean urruntzea eta bazterkeria

bultzatzen dituelako, baina baita haren oinarri epistemologikoengatik eta kulturaren kontzeptuengatik ere.

Kulturartekotasunaren epistemologiaren arabera, erakuntza historikoen bizitzan eraiki eta erreproduzitzen den produktu sozial eta sinbolikoa da kultura. Gizarte-ezagutza eta -prozesu oro, jokoan dauden interes eta estrategien botere-harreman desorekatu eta antagonikoetan eta haiek baldintzatuta, sortuta eta sozializatuta bideratzen da. Ezin da sortzen, bilakatzen eta sozializatzen den baldintza, egitura eta prozesuetatik kanpo definitu. Baldintza, egitura eta marko sinboliko horiek deskribatu eta ulertu egin behar dira; baina ez hori bakarrik, hegemonia eta haren botereen eduki eta estrategia direlako egin behar zaie kritika; izan ere, hegemoniak klase eta menpeko maila guztiei inposatzen dizkielako baldintzak, eta menpekotasuna erreproduzitzea lortzen du horrela.

Kulturak eraikiak eta dinamikoak dira, eta elkarri eragiten diote. Kulturartekotasuna ikuspegi analitiko bati lotuta dago; izan ere, haren eraikitze-prozesuak, interesen logikak, berrordenatzen dituzten subjektuak eta gizarte-inplikazioen nondik norakoak aztertu egin daitezke. Prozesu historikoan, kulturartekotasuna ez da teoria kritikorearen esparruko apustu bat bakarrik, eta, ondorioz, kultura botere eta kontraboterearen ikuspegitik aztertzea eskatzen duena (kulturartekotasun kritikoa). Aitzitik, beste subjektu eta interes batzuen ikuspuntua aintzat hartzeko duen konpromisoagatik, begirada emantzipatzaile eta interseksionaletatik abiatuta geure buruari galdera egitea eskatzen du, klase, genero, etnia, kolonialitate eta abarren ardatzak zeharkatuz. Zentzu horretan, apustua ez da kulturartekotasun kritikoa bakarrik; feminista, antirrazista eta dekoloniala ere kontuan hartu behar da.

Ildo ahalduntzaile eta askatzailean aurrera egiteak hezkuntza-politika kulturarteko, antirrazista, feminista eta dekolonialen aldeko apustua egitea dakar. Formetatik haratago, curriculu-

« Kulturartekotasuna aipatutako bi korronteen aurka dago: monokulturalismoaren eta multikulturalismoaren aurka »

“ Gaur egun gizarte-aldaketako prozesuetan pentsatzeak proiektu modernizatzaile biolentotik aldentzea eskatzen du ”

maren eraldaketarako politikak hezkuntza-sistemetan eta hezkuntza-jardunbideetan; gizarte-interakzioek ikaskuntza eragiten duten eta gizarte-mugimendu eraldatzaileekin aliantzak sortzen diren espazio guztietan. Ikaskuntza esparru horietarako, kulturartekotasun kritikoak aniztasuna eta askotariko identitateak aintzat hartzea proposatzen du, beste ezagutza eta jakintza batzuk integratzeko eta desberdintasuna, munduarekiko begirada aberasteko osagai izan ordez, mehatxu gisa ulertzen duen imaginario kolektiboa indargabetzeko.

Edonola ere, lau alderdiri erreparatu behar zaie: kulturartekotasunari ematen zaion ikuspegia eta haren hezkuntza-ikuspegia (feminista eta dekoloniala); aldi berean dauden beste kulturen inguruan zer estrategia erabiltzen den orientazioari eta aintzat hartzeari dagokionez (ezagutza, jarrerak, sinesmenak); kultura-aniztasunaren ku-

Ilustrazio: Ania Sáenz de Buruaga.

deaketa bai hezkuntza-sisteman, bai sozializazio-, komunikazio- eta kultura-harremanetan; eta, azkenik, alor honetako ikerketa espezifikoak, aniztasuna ahaldunduz eta emantzipazio-iturri bilakatu dadin. Kulturartekotasun-trantsizio ekosozial, inklusibo eta feministarako inspirazio kritiko izan behar du. Gizakiak eragindako planeta mailako krisiak gizakiaren erantzun globala eskatzen du, botere suntsitzailearen ordez botere berreskuratzaile, jasangarri, bidezko eta indarkeriarik gabeko nagusitu dadin.

Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzaren estrategia eta haren ekarpena trantsizio ekosozial, feminista eta dekolonialaren alde

Trantsizio ekosozial, feminista eta dekoloniala aurrera eramateak menperatze-harremanek nola funtzionatzen duten ulertzea eskatzen du, eta ulermen horren ondorioz gizarte-erlaldaketa aktiboa bideratzea. Gaur egun gizarte-aldaketako prozesuetan pentsatzeak proiektu modernizatzaile biolentotik aldentzea eskatzen du, bai eta giza eta natur-sistemen arteko harreman berriak abian jartzea ere. Norabide askatzaile bideratutako ezagutza eskatzen duen eraldaketa sakona. Zentzu horretan, GEHk funtsezko egitekoa du: ezagutza, botere izatetik, zapalketa, berdintasunik eza eta bidegabekeria sortzen duten egiturak eta dinamikak aldatzeko botere izatera pasatzea posible egiten du. Jarraian, aniztasunaren erronkekin lotzen diren hezkuntza-proposamenaren postulu batzuk aurkeztuko ditugu:

• Garapenaren balioak desikasi eta eraldaketaren pentsamendua posible egin

Gizarte Eraldaketarako Hezkuntza garapen-ereduaren porrota agerian jartzen duen proposamena da, eta orden hegemoniko kapitalistari eta haren balioei aurre egiten die.

Kapitalismoa natural eta arrunt egin dugu, eta, ondorioz, sistemaren erreproduzioaren zerbitzura dauden logika produktibistetan oinarritutako ezagutza eta ekintzak ontzat ematen ditugu. Kapitalismoaren proiektuak kultura-kontakizun bat eraiki du, pertsonen eta gizartearen bizimoduan eragina izan duena. Horregatik diogu politika- eta

hezkuntza-proiektua dela aldi berean. Garapen horrek globalizazio kapitalistaren fasean eragin duen errealitate biolentoa eraldatzeko, ezinbestekoa da mundua interpretatzeko modua aldatzea.

Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzak atea irekitzen dio beste modu batera eraiki, bizi eta elkarrekin bizitzeko aukeraren pentsamenduari, justizia, duintasuna, aniztasuna eta jasangarritasunaren printzipio etikoetan oinarrituta. Mundua kolokan jarri eta eraldatzeko lehen urratsa barneratu ditugun kultura- eta hezkuntza-eredu neoliberalak zailtzan jartzen hastea da (indibidualtasuna, lehia, pilatzea, hiperkontsumoa, uniformetasuna, arrakasta soziala...).

Desikasteko gai garrantzitsuenen artean konformismoaren ideia dago. Sozializazio hegemonikoak bizi-proiektu posible onena garapena dela erakusten digu, eta sistemak erantzun zientifiko eta teknologikoak eskainiko dituela krisitik ateratzeko. Eraldaketaren pentsamendua posible egin eta errealitatea ez dagoela erabakita ezagutzera eman behar dugu. Bizitza suntsitzen duen garapen-eredu agortu hori desikasteko estrategiak dira besteak beste: eskolan eta Unibertsitatean esperientzia demokratiko eta alternatiboak probatzea, beste espazio batzuetan elkarbizitzako gizarte-proiektuak eraikitzea.

• **Kolektibotasunaren zentzua berrikasi eraikuntza komunitarioa bultzatzeko**

Modernitatearen proiektuak komunitateak desgaturatu ditu, eta, ondorioz, galdu egin da gizarte demokratiko, bidezko eta jasangarrietan gizarte-loturek duten garrantzia. Kapitalismoak kontsumoaren kulturaren nahikerietara murrizten ditu herritarren betebeharrak. Kontsumoak gizarte-konexiorik eza indartu eta arduragabekeria moralaren kultura sustatzen du.

Gizarte-proiektu kolektiboak behar ditugu, kapitalaren etekin indibidualistaren aurrean komunitarioa defendatuko dutenak. Gure elkarbizitza eta naturarekin harremana nola antolatu imajinatze-ko gai izan behar dugu. Horretarako, Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzaren ikuspegiak dimentsio etikoa berreskuratzen du, gaurko mundu anitzean gizarte-erantzukizunak duen esanahiari buruz hitz egin ahal izateko. Funtsean, gizabanakoak albo batean ez geratzera gonbidatzen ditu, jarrera bat

hartu eta beren komunitatearen ongiarekin konprometitu daitezten. Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzak eraikuntza komunitarioa bultzatzen du eta guztiona den horrekiko gizarte-erantzukizuneko kultura baterantz zuzentzen da.

Ikasgelarako –eta handik kanpo ere bai– interes handiko gogoeta hori aspalditik jakintza komunitarioa eraikitzen ari direnekin (gizabanako, erakunde eta gizarte-mugimendu anitzak) elkarriketan gertatu behar da ezinbestean, haien praxi eta lurraldeetatik abiatuta.

• **Boterea eta agentzia duten gizabanakoak sendotu, aldaketaren protagonistak izan daitezten**

Ezagutza kritikoak, bere ahalduntze botereak legitimatuta, gizarte-eraldaketaren zerbitzura jarriko duten subjektuak behar ditu. Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzak boterea eta agentzia duten subjektuak eraiki nahi ditu, gizarte-aldaketako benetako prozesuak aurrera eramateko gai direnak.

Agentzia kontzientziazio-prozesu bat da, eta gure bizitza zeharkatzen duten zapalketak identifikatzeko eta sistema kapitalista, heteropatriarkal eta kolonialari aurre egiteko estrategia kolektiboak garatzeko gai izanda, geure burua subjektu aktibo gisa eraikitzea garamatza. GEHren proposamenak kontzientziazio kolektiboko prozesuak bultzatzen ditu, aldaketa-subjektuak indartzeko, eta, aldi berean, subjektu plural, zeharkako eta eraldatzaile baten eraikuntza defendatzen du. Ekintzan dauden subjektu eta kolektiboen aniztasunari esker, ezagutzara gerturatzeko modu anitz uler ditzakegu, bai eta giza emantzipazioko esperientziak sortzeko askotariko aukerak daudela ere.

Testuinguru horretan kulturartekotasun kritikoak esanahi garrantzitsua hartzen du, errealitatearekiko begirada aberasten baitu eta desberdina mehatxu gisa interpretatzen duen imajinario kolektiboa

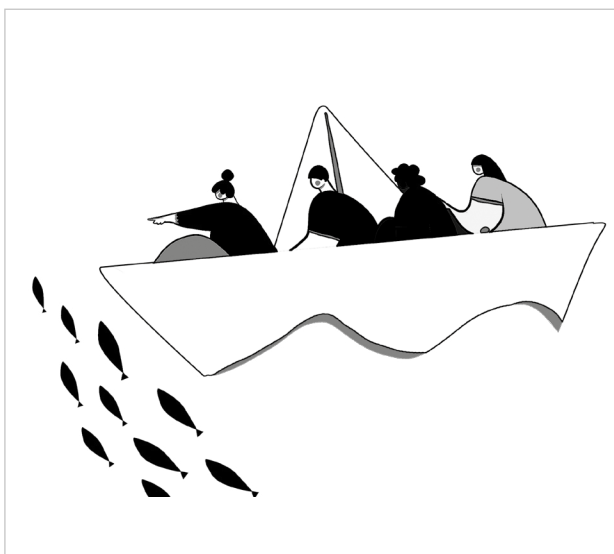
“Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzak atea irekitzen dio beste modu batera eraiki, bizi eta elkarrekin bizitzeko aukeraren pentsamenduari”

ahuldu. Kulturartekotasun kritikotik abiatuta subjektu anitzak eraikitzeke apustua egitean: i) ez gara gainerako kulturetako “besteen” idealizazio eta erromantizismoan erori behar; ii) kontziente izan behar dugu “gure” artean homogeneitatearik ez dagoen bezala, “besteen” artean ere ez dagoela; iii) “gu/haiek” aurkaritza dikotomikoa gainditu behar dugu, desberdintasuna ez baita “besteena” ez beste inorena den ezaugarria, eta homogeneitatea ez baita “gure” ezaugarri intrintsekoa.

• **Ezagutza bakarraren ideia kolokan jarri, kultura-testuinguru anitzetan sortutako ezagutzak eta gizarte-kolektibo anitzek ekoiztutakoak berreskuratzeke**

Modernitatearen proiektuarekin, geure gain hartu dugu ezagutza bakarra eta ezagutzara hurbiltzeko modu bakarra daudela dioen ideia konbentzionala. Ezagutza zientifikoa ezagutza eredu bakarra dela dioen ideiare aurre eginda, egia absolutuei mesfidantzaz begiratu eta ezagutzara hurbiltzeko modu asko daudela uler dezakegu.

Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzaren proposamenak curriculumean alboratutako beste ezagutza batzuk berreskuratzearen aldeko apustua egiten du. Gizarte-aldaketarako ezagutza garrantzitsua eraikitzeke, garrantzirik gabekotzat joak izan diren beste subjektu batzuen historia aintzat hartu behar da. Hau da, gizarte-mugimendu eta -erakundeen ezagutzak, eta historia- eta kultura-testuinguru anitzetako ezagutzak. Ezagutza horiek zien-

Ilustrazio: Ania Sáenz de Buruaga.

tzia arrazional, objektibo eta unibertsaletik urrundauden marko epistemikoak bultzatzen dituzte eta lurraldeetako esperientziekin eta gizarte-borrokekin lotutako hezkuntza-, ikerketa- eta ekin-tza-estrategiak garatzen dituzte.

Gizarte- eta herri-mugimenduen historiatik ikasi behar dugu, eta haien borroka eta erresistentziatik, Unibertsitatean sortzen den ezagutzarekin lotzeko. GEHk ezagutza horiek balioan jartzen ditu, goi-mailako irakaskuntzan periferikoak direnak, eta ekoizpen akademiko eta gizarte-ekoizpenaren artean elkarrizketa sustatzen du.

• **Pedagogia kritikoak sartu; adibidez, feminista interseksionalak eta antirrazistak eta dekolonialak**

Teoria eta pedagogia kritikoak aliatuak dira kapitalismo kolonial eta patriarkalak nola funtzionatzen duen agerian uzteko prozesuan, eta bizi-aukeren eraikuntza errazten dute aldi berean. Teoria kritikoari esker, gizarte-ekoizpena kultura eta zientziaren esparruan sartu ahal izan da, eta, hala, ateak ireki zaizkie gizarte-eragileei.

Gizarte-mugimenduen borroka eta erresistentziak (adibidez, mugimendu feminista, antirrazista, mugimendu indigenak, etab.) hainbat erresistentzia- eta emantzipazio-ikaskuntza erakutsiz doaz. Kapitalismoa gainditzeko prozesu oro deskolonizatzailea eta despatriarkalizatzailea izan behar da aldi berean, eta, hori ulertzeko garaian, pedagogia feminista interseksionala eta pedagogia antirrazista dekolonialetan jartzen dugu arreta.

GEHren proposamenean funtsezkoa da oinarri feminista kritikoetatik eraikitako ezagutza. Ezagutzaren ekoizpen-, transmisio- eta antolaketa-prozesuak sostengatzen dituzten ideologia hegemonikoei aurka egiten dieten proiektu politikoetan eratzen dira feminismoak.

Feminismoen abiapuntua desberdintasunak aintzat hartzea eta aniztasuna onartzea da. Desberdintasunaren errespetuan eta identitateen aniztasunean jartzen dute enfasia feminismo kritikoek. Aniztasunaren trataera sentikorrak perspektiba feministak ikuspegi interseksionala hartzea eskatzen du, generoarekin batera bizitzan eragiten du-

“Indarrean jarraitzen dute arraza-irizpideetan oinarritutako ezagutzaren hierarkiek”

ten boterearen eta menderatzearen beste ardatz batzuk identifikatuta (klasea, etnia, adina...).

Bestalde, indarrean jarraitzen dute arraza-irizpideetan oinarritutako ezagutzaren hierarkiek. GEHK gogoeta kritikoa sortzen du kolonialitatearen boterearen patroipean eraikitako gure imajinarioan. Kolonialitatearen ondorioz, desberdintasunak berdintasun gabezia bihurtzen dira eta “bestea” menperatzea legitimatzen dute.

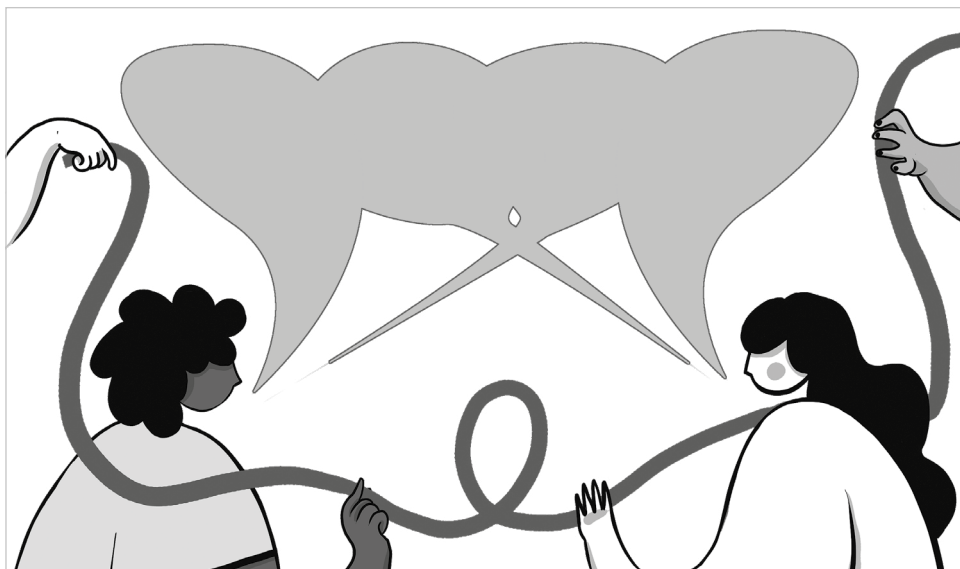
Kolonialitatea desikastea funtsezkoa da Gizarte Eraldaketarako Hezkuntzaren proposamenean. Hezkuntza-prozesuetan kolonialitatea gainditzeko elementu interesgarriak dira honako hauek: i) Mendebaldetik egiten diren diskurtso arrazializatuak zalantzan jartzea; ii) aniztasuna, desberdintasuna eta konplexutasuna ezagutzaren ezaugarriak direla ulertzea, eta horizontaltasun mailan daudela, ez maila hierarkikoetan; iii) beste lurralde, herri eta gizarteetako kolektibo batzuen marko epistemikoak aintzat hartzea; iv) pedagogia antirrazista ikastea, gure imajinario eta diskurtsoetan eurozentrismoa eta menperatze-kutsuak eragozteko.

• Aliantza eta sare anitzak bultzatzea

Garapen-eredu hegemoniko horri aurre egiteak sarean lan egitea, aniztasunetatik abiatuta artikulatzea eta aliantzak eratzea eskatzen du, botereari aurka egiteko hezkuntza-estrategia gisa. Frogatuta dago: erakunde, gizarte-mugimendu, GGKE, akademia, administrazio kritiko eta abarren arteko aliantzak eta sareak funtsezko tresnak dira gizarte aldatzeko.

Indar kolektiboen eraikuntzan eta zabalkuntzan inor ez dago sobera. Ez dugu akademia estigmatizatutako behar, unibertsitatean sortzen diren proiektu askok hezkuntza kritikoa ez dutela babesten jakin arren. Beharrezkoa da akademia eraldatzea eta beharrezkoa da komunitate kritiko bat, teoria berri-eratzeko eta gizarte-prozesuekin eta borrokekin sinergiak ezartzeko gai dena.

Bestalde, bizitza justu, jasangarri eta feministako esperientziak garatzen ari diren gizarte-mugimenduekin (nazioartekoak eta tokikoak) konpromiso eta aliantza sendoak indartu behar ditugu. Kolektibo horiekin sareak eta aliantzak eraikitzeak posizio kritikoago batean kokatzen gaitu, hezkuntza-proiektuaren deskolonializazioa eta despatriarikalizazioari aurre egiteko eta bizitza antolatzeko beste modu batzuk aurkezteko, planeta honetan, esplotazio eta menderatzeetik aske. Beste batzuen aniztasuna “-rekin geure burua eraikitzeak” botere kontrahegemonikoa handitzen du, eta gizartean eragiteko toki estrategikoan kokatzen gaitu.

Ilustrazio: Ania Sáenz de Buruaga.

Irudia: Iris Murillo.

Oso garrantzitsua da Europak ere bere burua pentsatzea

Lia Pinheiro Barbosa. Latinoamerikako Ikasketetan doktorea da, Mexikoko Unibertsitate Nazional Autonomoaren eskutik. Soziologoa eta Soziologiako irakaslea da. Soziologiako Graduondokoan eta Hezkuntzako eta Irakaskuntzako Master Akademikoan eskolak ematen ditu, Crateúseko Hezkuntza Fakultatean, [Universidade Estadual do Ceará](#) unibertsitatean (Brasil). Bere ikerlanetan, hainbat gai jorratu ditu, besteak beste: hezkuntza; indigenen eta nekazarien mugimenduak, lurraldearen eta komun defentsarako prozesuak; ezagutzaren epistemologiak Latinoamerikan eta Kariben; Latinoamerikako pentsamendu pedagogikoa; eta emakumeen borrokak eta feminismoak Latinoamerikan. Horrez gain, [Alternativas Pedagógicas y Prospectiva Educativa en América Latina](#) (gaztelaniaz, APPEAL) [programako](#) eta [Gizarte Zientzien Latinoamerikako Kontseiluko](#) (gaztelaniaz, CLACSO) kide da, “Economía Feminista Emancipatoria” eta “Anticapitalismos y Sociabilidades Emergentes” lantaldeetan.

Hezkuntza-proiektua etengabeko eztabaida-eremua da. Gaur egun, pentsatzeko aukera eman diguten ikasgaiak curriculumetik kentzen dituzten estrategiak ikusten ditugu; horrela, kapitalerako subjektu otzanak sortzen dituzte. Zure ustez, zer ikaskuntza-mota ari dira ezartzen Unibertsitatean? Zein da irakasleari eta ikasleari ematen zaien rola?

Lia Pinheiro. Brasilgo Lurrik Gabeko Mugimenduak asko erabiltzen du hurrengo metafora: unibertsitatea “jakintzaren latifundioa edo ezagutzaren latifundioa” dela pentsatzea. Metafora asertiboa da hori, Unibertsitateak historian zehar botere edo botere-jakintzarako espazio gisa izan duen lekua (elitista bilakatu dena) erakusten duena, erakunde jakin batzuen presentzia eta ezagutza jakin bat aitortzeko.

Hala ere, Latinoamerikako gure unibertsitate-esperientzietan behintzat, Unibertsitatearen zentzu-horizonteak eta espazioa bera herri mugimenduek lehiatu dituzte, gero eta gehiago sartzen baitira gradu eta graduondo desberdinetan. Horrek arazo bat dakar esparru teorikoei eta ikerketa-metodoei dagokienez, ikuspegi kritikotik eta beste subjektu sozial eta prozesu soziokultural eta politiko batzuen onarpenetik bereizita baitaude.

Problematika horrek tentsio dialektikoa eragiten eta sustatzen du ikaskuntzen izaerari eta irakaskuntza-rolari dagokienez: lehenik eta behin, hezkuntza- eta prestakuntza-zereginaren egunerokotasunaren alderdi praktikoak eta zehatzak eskatuko dizkiolako, baita beste jakintza batzuen aintzatespena eta ezagutza sortzea ere, beste eremu eta lurralde exogeno batzuetan bizitako bizitza- eta borroka-esperientzietatik abiatuta. Eta horrek elkarrizketarako prest egotea eskatzen du. Testuinguru horretan, elkarrizketaren bidez jakintzei buruzko elkarrizketa behar da, baita ikuspegi freiriaretik ere; izan ere, onartzen da ez dagoela gehiago jakiterik edo gutxiago jakiterik, eta ezagutza-prozesuak berak partaidetza-metodologia berriak erabiltzea eskatzen duela, beste ikuspegi analitiko batzuk agerian uzteko, lurralde horietatik datozenak eta ikaskuntza berriak eta kontzeptuak sortzeko prozesu sortzaileak dakartzatenak.

Bide hori prozesu bat da, eta Latinoamerikako unibertsitateetan, Unibertsitatean teoriaren, metodoaren eta subjektuen zabalkuntza ikusten dugu. Esate baterako, hainbat gaztetako, mugimendu indigenetako, nekazarietako, komunitate tradizionaletako eta hiri-ingurueta, kolektiboetako eta mugimendu feministetako, LGTBI+eko eta migrazioetako kide diren ikasleen presentziaren eta eraginaren ondorioz, besteak beste, hainbat laborategi eta ikerketa-gune sortu dira. Espazio horiek partaidetza-metodologia berriak eta esperientziak sistematizatzeke metodologia berriak lantzen dituzte. Metodologia horiei esker, ikasgelan edo ikerketa- eta hedapen-proiektuetan, irakasleen, ikasleen eta herri-mugimenduen arteko ikaskuntza aukera bat sortzen da, gizarte-errealitatea kritikoki aztertzeke eta interpretatzeke kategoria analitiko berrien sorrerarekin.

Prozesu horren emaitza zabaltasun analitikoa sortzea izan da. Hau da, Unibertsitatean ezagutza zientifiko zabal batetik ikasten dugu ezagutzaren

“Kontzeptu eta angelu berriekin, eta horiek Unibertsitateak lurralde-aniztasunarekin eta subjektu kolektiboekin dituen loturak estutzen ditugulako baino ez dira posible”

arlotan guztietan eta, era berean, irekitasun horretatik sortzen diren aurkikuntza zientifiko berriekin aberasten ari gara, kontzeptu eta angelu berriekin, eta horiek Unibertsitateak lurralde-aniztasunarekin eta subjektu kolektiboekin dituen loturak estutzen ditugulako baino ez dira posible.

Aipatu dudana bezala, prozesu bat da eta tentsio dialektiko bat dago, oraindik ere Unibertsitatean jakintza-arlotan batzuk ez daudelako irekitzeko prest, zientzia egiteko moduan “tradizioa” mantendu nahi dutelako eta, are gehiago, Unibertsitatearen “estatusa” jakintza-eremu jakin baten leku eksklusibo gisa mantendu nahi dutelako.

Hala ere, irekitzeko prest daudenak, asko ari dira ikasten: metodologia parte-hartzaile berriak sortzen, hizkera inklusiboa, beste matrize ontologiko eta epistemologiko batzuk sortzea, edota beste ikuspegi analitiko batzuk, hala nola genero-ikuspegia eta epistemologia feministak. Onuren artean, ikasgelan eta ikasgelatik haratago beste modu pedagogiko batzuk ere sortzen ari dira, hausnarketa-ekintza/gogoeta bizitzeko eta Herri Hezkuntza irakasteko modu pedagogikoak. Hori guztia hezkuntza eta politika prozesuak eraikitzeke pentsatua eta artikulatua egon behar da, emantzipazioaren bidean.

Latinoamerikako unibertsitate publikoak, bere historiako hainbat unetan, erreferentzia kritikoa izatea lortu du kapitalismo harraparienaren aurkerapenaren aurrean, eta hortik sortu ziren Herri Hezkuntzaren eta Ekintza Parte-hartzailearen Ikerketaren mugimenduak. Zure ustez, proposamen horiek gaur egun ere lekua al dute Unibertsitatean?

Lia Pinheiro. Nik baietz esango nuke, XXI. mendea horretarako une historikoa baita, batez ere gaur egungo agertoki politikoko herri mugimendu asko Herri Hezkuntza eta Ekintza Parte-hartzailearen Ikerketa bultzatu zituzten mugimenduen emaitza direlako.

Kapitalismoaren izaera espoliatzaileari, kolonialismoaren iraunkortasunari eta patriarkatuari kritika egin zaio Unibertsitatean, ikasleen eta irakasleen ahotsetik eta ekintzatik. Horiek herri kolektibo eta mugimenduetako kideak dira, edo, gutxienez, herri mugimenduek Unibertsitatean duten presentziak eragindako prozesu pedagogikoan ikasten dute.

Are gehiago, aurreko galderan erantzun dudana posible da, hain zuzen ere, Herri Hezkuntzaren eta Ekintza Parte-hartzailearen Ikerketaren herentzia historiko hori dela eta; izan ere, horri esker, Unibertsitateak hurbilpen estuagoa izan zuen herri-eremuarekin, eta jakintza-elkarrizketa horri hasiera eman zitzaion.

Zer-nolako eztabaidak sortu beharko genituzke akademian latitude horietan, memoria historikoa berreskuratzeko eta mendebaldeko paradigma zibilizatzaileari aurre egiteko? Hezkuntza emantzipatzailearen arloan lan egiten dugunok nola azal ditzakegu gure kulturaren hain finkatuta dauden diskurtso eta kontakizun horiek guztiak? Nola atera gaitzke modernitatearen ingurutik etorkizun emantzipatzaileak planteatzeko?

Irudia: Miguel Vega.

“Europako kontinentea ere heterogeneoa da, askotarikoa eta kontraesan historikoak dituena”

Lia Pinheiro. Parte hartzen dudan espazioetan planteatzen saiatu naizen hausnarketetako bat lotuta dago Europa kontinente homogeen gisa pentsatzeko edo bospasei herrialdetara (oro har, Frantzia, Ingalaterra, Alemania, Holanda, Italia, Espainia eta, batzuetan, Portugal) murrizteko tranparekin. Egia esan, Europako kontinentea ere heterogeneoa da, askotarikoa eta kontraesan historikoak dituena. Lehen hausnarketa horretatik abiatzen naiz galderari erantzuteko, bi arrazoi zehatzengatik: lehenik eta behin, Enrique Dusselek aztertutakoaren arabera, “Europaren mitoak” irauten duelako, eta horixe baita mendebaldeko paradigma zibilizatzailea sortzeko arrazoi historikoa, munduko hegoaldeko herrialdeetan Europaren kolonizazio-prozesuetatik abiatuta eta kapitalismoaren garapenarekin sakonduta. Bigarrenik, mito horrek Latinoamerikan indarrean jarraitzen duelako, “kolonialismo intelektual” baten ondorioz, Pablo González Casanovak eta Orlando Fals Bordak aztertu zuten.

Baina ideia hori mito horretan sinesten duen eta munduko hegoaldeko herrialdeekin ezarritako harreman geopolitikoan erreproduzitzen duen Europan bertan ere gertatzen da. Barnetik, Europako gizarteetako sektore jakin batzuetan errepikatzen dira, eta, bereziki, unibertsitateetan, oraindik ere beren burua zientzia unibertsal bat ekoizteko gune gisa hartzen baitute (ezagutzaren arlo desberdinetan), eta kolonialismo intelektuala indartzen duen eta munduko hegoaldeko unibertsitateekiko harremana hierarkizatzen duen jakitun-botere baten logikak erreproduzitzen baitituzte.

Prozesu historiko hori kultura aldetik errotuta dago, eta erronka zehatzak ekarri ditu hezkuntza-prozesu emantzipatzaileak pentsatu eta eraikitzeko, bai eskolan, bai unibertsitatean. Nire ustez, modernitatearen ingurutik ateratzeko, hasierako urratsa da mito horretaz jabetzea. Era berean, funtsezkoa da mito horrekin amaitzea eta onartzea Europa ere eskualde heterogeneoa dela, arazo historikoak ere agerian uzten dituzten prozesu kontraesankorren oinordekoa, dela munduko hegoaldeko herrialdeekin lotutako prozesu kolonialen ondoriozkoak, dela kontinente gisa bere

prozesu historikoaren zati direnak. Horrek agerian uzten du aldeak daudela Europako herrialdeen artean eta barne-testuinguruetan (ikus dezagun Espainiaren adibidea eta Euskal Herriarekin eta Kataluniarekin duen harremana), lurralde-aztabaidarako planetan, garapen ekonomikoko (des)berdintasunetan, kultura- eta hizkuntza-aniztasunetan, herrialdeen arteko hegemonietan, gizarte-desparekidetasunetan eta abarretan.

Ezagutza eraikitzeke prozesuan pentsatzen dugunean, Europaren mitoa apurtzea erronka bat da bere buruaren pertzepzioa gainditzeko –eta Unibertsitateak zeregin garrantzitsua du prozesu horretan–, unibertsal gisa asimilatua izan beharreko ezagutza baten leku legitimo bakarra den aldetik, eta ezagutzaren eraikuntza mendebaldeko paradigmaman kokatutako garaiaz haraindiko beste geografia eta garai historiko batzuetan kokatutako hainbat gizartetan beti agertu zela onartzea. Hori funtsezko prozesu pedagogikoa da.

Horrek esan nahi du ez dela errepikatuko ezabapen anitz gisa izendatu dudana, zeregin zientifikoaren egintzan bertan eta hezkuntza- eta pedagogia-praxi batean, batez ere gizarte-zientzien eta humanitateen arloan. Hau da, pentsamendu-paradigma bakar eta unibertsal bat legitimatzen denean, eta beste dimentsio batzuk ezabatzen direnean, besteak beste, hurrengoak: a) ezabatze historikoa: milurteko beste gizarte eta kultura batzuen existentzia markatzen duten beste esparru historiko batzuk ezabatzen direnean, horien kultura-ekoizpenak gaur egungo historian ere indarrean dirauelarik; b) ezabatze linguistikoa: beste matrize epidemiko eta ontologiko batzuetatik datozen kontzeptuak eta pentsamendu-paradigmak ekartzan dizkigun hizkuntza-aniztasunaren existentzia ez aitortzea; c) ezabatze hermeneutikoa: europarrak ez diren beste gizarte batzuei dagozkien bizitza soziokulturala, politikoa edo ekonomikoa antolatzeke beste modu batzuk interpretatuko dituztenak bezala onartzea; d) etnia- eta arraza-ezabaketa: Unibertsitatean edo beste eremu batzuetan arrazializatutako pertsonak egotea ukatzea edo horiek ezagutzaren subjektu eraikitzaile gisa ez aitortzea; e) generoa ezabatzea: ezagutza androzentrikoa sortzea edo Unibertsitate barruan harreman patriarkalak ezartzea; eta f) lurraldea ezabatzea: lurralde jakin batzuk (Iparraldeko herrialdeak edo hiria kasu) kulturaren, aurrerapenaren, modernoaren, kultuaren leku legitimo gisa berrestea, eta beste lurralde batzuei edo landa-eremu edo hiri

txikiagoei kultura ezaren eta atzerapenaren leku nagusi gisa identifikatzea. Hori munduaren iparraldeko eta hegoaldekoen lurraldeen arteko harremanetik ere pentsa daiteke.

Funtsezkotzat jotzen dut hausnarketa horiek gure unibertsitateetan egitea, hau da, bai Europako unibertsitateetan, bai Europakoak ez direnetan. Horri esker uler daiteke nola ezarri ziren historikoki zapalkuntza- eta esplorazio-prozesuak mendebaldeko zibilizazio-paradigma bat sendotzeko esparruan, eta, aldi berean, arazoa bihurtzen da unibertsitateek paradigma horren erreproduzioan duten zeregina. Ildo horretan, mitoa desegitea funtsezko unea da emantzipazio-horizontean, beste harreman batzuetarako, kulturen arteko elkarrizketarako eta zibilizazio-paradigmatarako bidea irekitzen duelako, horiekin ere ikas baitaiteke. Adibide bat emango dut: munduko hegoaldean dauden beste epistemologia batzuk ezagutzea garrantzitsua bada ere, zergatik ez aztertu edo agerian utzi kolonialismoak iparraldean dituen iraunkortasunak edo bere erronkak, bere prozesuak pentsatzeko eta bere emantzipazio-horizonteak planteatzeko? Eta begirada horretatik, adibidez, kolonialismoak gainditzeko bidean dauden hezkuntza-prozesuak eraiki. Oso garrantzitsua da Europak ere bere buruan pentsatzea. Eta ez dut esaten hori egiten ari ez direnik. Izan ere, gogoeta horiek ikuspegi kritikoz egiten dituzten unibertsitate batzuen ekimenak ikusten ditugu, munduko hegoaldeko beste unibertsitate batzuekin eta herri mugimenduekin elkarrizketa zintzoen bidez, baina oraindik gutxiengoa dira. Oraindik nagusi da ezagutzaren geopolitika hori eta arestian aipatu ditudan ezabatze-logikak.

Nola eraiki Unibertsitatearen eta sektore sozial/herrikoien arteko jakintza-elkarrizketa, (bir)sortzen den testuinguru historikoa kontuan hartuta? Zeintzuk lirakeke oinarriak?

“ Ezagutzaren eraikuntza mendebaldeko paradigmaman kokatutako garaiaz haraindiko beste geografia eta garai historiko batzuetan kokatutako hainbat gizartetan beti agertu zen ”

“ Funtsezkoa da espazio jakin batzuk sortzea, gizarte-sektoreen, herri-mugimenduen eta unibertsitateen arteko jakintza-elkarrizketa gauzatu dadin ”

Lia Pinheiro. Nire ustez, funtsezkoa da espazio jakin batzuk sortzea, gizarte-sektoreen, herri-mugimenduen eta unibertsitateen arteko jakintza-elkarrizketa gauzatu dadin. Eta horiek zehazteko modu desberdinak daude. Adibidez, Unibertsitatea herri-mugimenduek eraturako espazioetan agertzea, dela mugimendu horiek bultzatutako prozesuetan laguntzeko, dela Unibertsitateak lagundu dezakeela uste duten eskaera zehazetan laguntzeko. Latinoamerikan, askotan, lurraldeetatik sortzen diren prozesuetan parte hartzera gonbidatzen dituzte unibertsitateak. Horien artean daude, esaterako, gizarte-teknologiaren tailerrak, lurraldearekiko bizikidetzarako teknologiaren tailerrak, parte hartzeko metodologiaren tailerrak edo irakasleen prestakuntzarako tailerrak, kartografia sozialeko tailerrak edota praktiken edo prozesuen mapak. Horiek dira herri-mugimenduen laguntzeko modu batzuk, Unibertsitateak jakintza-arlo zehatz batzuetan duen ezagutza-multzotik abiatuta. Batzuetan, unibertsitateei elkarlaneko ikerketak egitea eskatzen zaie, arazo jakin batzuk identifikatzeko eta irtenbideak bilatzeko. Kasu horietan, ezagutza-elkarrizketa oso sakona dago bi aldeetan artean.

Ezagutu ditudan edo zuzenean parte hartu dudana adibide zehatz batzuk emango ditut: Unibertsitateari deitzen zaionean ibai baten ur-maila zergatik jaisten ari den edo arrainen tamaina zergatik murrizten ari den aztertzeko, edo uretan kutsadura dagoen eta zenbat dagoen identifikatzeko. Ikerketa asko eskari horietatik abiatuta egiten dira, eta agerian geratzen da hori erauzketa-ekintzailatza handien inplementazioaren emaitza dela, metal astunen presentziaren emaitza, nekazaritzako kimikoen erabilera estentsiboaren ondorioz, etab. Unibertsitateak ikerketa zientifikoa baten bidez ematen duen ezagutza horrek laguntza handia eman dezake mugimendu jakin batzuen salaketa eta artikulazio politikorako. Bestalde, Unibertsitateak prozesu horretatik ere ikasiko du, lurralde horrek mugimenduetarako dituen zentzuak, lurralde horietan elkarrekin bizitzeko duen modua edo,

oraindik ere, errealitatea modu kritikoa ikastea eta zientziak kausa herriko baterako har dezakeen eginkizuna ezagutzea. Demagun, aurkeztu dizuedan adibidean, diziplina anitzeko talde bat baduzu, Zuzenbideko ikertzaile eta ikasleen presentziarekin, mugimenduetarako aholkularitza juridiko batean aurrera egin daitekeela, beren lurraldeen defentsa sustatzen duten legeak eta instantziak ezagutzeko aukera emango diena. Latinoamerikan horrelako esperientziak daude, eta denok ikasten dugun jakintza-elkarrizketa nabarmena adierazten dute.

Nekazarien lurralde desberdinetako agroekologiaren trantsizio- eta lurraldetasun-esperientziak jakintza-elkarrizketen beste prozesu eredarri bat dira, honako arrazoi hauengatik: a) nekazarien familien deskolonizazio-prozesua sustatzen du, eta nekazarien jakintza ezagutza garrantzitsu eta legitimotzat hartzen eta balioesten du; b) aurrekoaren ondorioz, Unibertsitateak berak ulertzen du, Paulo Freirek esan bezala, ez dagoela gehiago jakiterik edo gutxiago jakiterik, eta Unibertsitateak berak (bere irakasleek eta ikasleek) beste ezagutza batzuetatik ikasten duela, sustraitze sozio-historikoa, lurraldekoa eta bizitza- eta borroka-esperientzia dutenak.

Gauza bera esan daiteke lurralde indigenetan sortutako jakintza-elkarrizketari dagokionez. Badakigu, jakintza-elkarrizketa horren ondorioz, Unibertsitateak lurraldeetara egiten duen joan-etorri bakoitzean ikaskuntza asko sortzen direla bi aldeetan artean. Eta horren alderdirik interesgarriena herri-mugimenduek sortutako kategoria eta azterketa-perspektiba berriak sortzeko prozesua da, Unibertsitateak bere zeregin zientifikoan txertatuko dituenak. Horren adibide da mugimenduek landutako kategoriak sartzeara, hala nola lurralde-gorputza edota landa-hezkuntza, jakintza-elkarrizketa horren parte baitira.

Ildo horretan, garrantzitsua da Unibertsitateak ikerketa-ikuskerak bat sortzea eta indartzea, gizar-

“ Ikerketa zientifikoa baten bidez ematen duen ezagutza horrek laguntza handia eman dezake mugimendu jakin batzuen salaketa eta artikulazio politikorako ”

te-sektoreekin eta herri-mugimenduekin lankidetzan. Subjektu horiekiko egonaldiak eta irakasleen eta ikasleen mugikortasuna sustatuko dituen ikusmoldea, eta liburuez gain, hausnarketa teoriko eta abstraktua ere ahalbidetuko duena.

Baina, era berean, funtsezkoa da herri-mugimenduak Unibertsitatearen barruan egotea, bai ikasle gisa, bai beren ikusmoldeak, gizarte-esperientziak, hezkuntza-prozesuak, prozesu pedagogikoak, ekonomikoak eta politikoak aurkezteko aukera ematen duten jardueretan parte hartuta. Gaur egun Europan dauden hainbat borroka kontuan hartuta, kolektibo eta mugimendu ugari antolatuta, hala nola feministek, migratzaileek, okupek, gazte-kolektiboek edo langileek, besteak beste, baldintza zehatzak daude foro tematikoak, solasaldiak eta mintegiak sortzeko, eta horietan parte hartzea eta beren borroken testuingurutik sortzen diren ezagutzak eta jakintzak partekatzea gonbidatuak izateko. Eta, horrela, leku horretatik abiatuta, jakintza-elkarrizketa bat eraikitzea eta Unibertsitatean bertan azterketa-ikuspegiak aberrastea posible izango da.

Bestalde, ezinbestekoa da Unibertsitatea askotariko ikaskuntzetara irekitzea jakintza-elkarrizketa horretan. Garrantzitsua da ulertzea ez dagoela balioko ezagutza bakar bat (zientifikoa) eta konpromiso etiko eta politiko bat hartzea beste espazio eta subjektu batzuetatik, herri-mugimenduetatik, datozen ekarpen epistemologiko eta ontologikoak aitortzeko.

Latinoamerikan eta Kariben, hori guztia izan da Herri Hezkuntzak eta Ikerketa Ekintza Parte-hartzaileak egindako gogoeten zati bat, funtsezko bi premisatan oinarrituta: 1) praxiaren, zientziaren eta gizarte-konpromisoaren arteko lotura dialektikoa eta 2) herri-kausarako, hau da, gizarte-aldaketarako zientzia bat sortzea.

Gure ustez, ezagutza elkarlanean eraikitzeke ezinbestekoa da historikoki eta kulturalki baztertuta dauden subjektuekin elkartzeko, horiek baitira beste eredu batzuk sortzen ari direnak. Nola susta dezakegu kulturen arteko benetako elkarrizketa, subjektu eraldatzaile horien borroka soziopolitikoetatik eratorritako ikaskuntzak aitortuko dituen? Posible al da Unibertsitateak gizarte-mugimenduen eginkizun eraldatzaileak sortutako praxiaren epistemologian eragina izatea?

“ Posible da Unibertsitatea herri-borrokatik sortzen diren praxiaren epistemologiek lotzea, nahiz eta hori etengabeko erronka den ”

Lia Pinheiro. Nire ustez, posible da Unibertsitatea herri-borrokatik sortzen diren praxiaren epistemologiek lotzea, nahiz eta hori etengabeko erronka den. Galdera horren zati bat erantzunda dago aurrekoetan. Beste elementu batzuk eman nahi nituzke. Historikoki baztertutako subjektuak unibertsitateetara sartzea demokratizatzen dugunean –eta eskolarako eta unibertsitaterako eskubidea ukatzea barne–, Unibertsitatean txertatutako jakintza-botere harremanak eztabaidatu, birpentsatu eta modu kritikoa hausnartzeko prozesu bat hasten dugu, hau da, beste subjektu eta prozesu batzuk ukatu eta baztertzen dituen halako autoritate epistemiko bat ere zalantzan jartzen dugu.

Latinoamerikaren testuinguruan, adibidez, ikasle indigenak, nekazariak, afroak edo, oro har, herri-sektoreetako ikasleak Unibertsitatean sartzen direnean, asaldura ontologiko eta epistemiko funtsezkoa dago, non beste begirada analitiko batzuk aldarrikatzen diren, praxiaren epistemologia hori zabaltzen duten beste dimentsio epistemologiko batzuk. Halaber, ezagutzaren geopolitika, kolonialismo intelektuala, arrazismo zientifikoa eta androzentrismoa zalantzan jartzen dira zientzian. Ikus dezagun zer eginkizun dugun teoria sozial feministan: aurrera egin dugu, erronka iraunkorrekin bada ere, kritikaren eta patriarkatuaren ikuspegitik ezagutza sortzeko begiradak eta metodoak nahasteko. Halaber, zalantzan jarri dugu kanon maskulinoa, edo beste metodo eta analisi batzuk planteatu ditugu, kapitalismoaren eta kolonialismoaren genero-zapalkuntzak, arrazismoak eta dinamikak berak ezagutzeko jakintzaren ekoizpenean.

Prozesu hori motela baina mailakatua da, eta, horri esker, beste oinarri ontologiko eta epistemologiko batzuk txertatu dira Unibertsitatearen barrurantz, ezagutza sortzeko horizonteak beste ikuspegi batzuetatik zabaldu dira, prozesu hori neutrala ez dela eta izaera emantzipatzailea duen gizarte-eraldaketaren horizonteari erantzun behar diola pentsatuta.

Jakintza ez-patriarkalaren ekoizpenaren ideian zentratuta, zer dakar gorputzetik eta gorputzarekin pentsatzeko eta jarduteko aukerak? Zeintzuk dira akademiak modu hegemonikoan (bir)sortzen duen jakintzaren eta feminismoetatik sortzen den jakintzaren arteko elkarrizketa ahalbidetzeko baldintzak? Ezagutzen duzun adibideren bat partekatuko zeniguke?

Lia Pinheiro. Latinoamerikako prozesu batzuk nabarmendu nahi nituzke, gorputzen arteko erlazioa eta jakintza ez-patriarkalaren ekoizpena kokatzea ahalbidetzen digutenak. Latinoamerikan, emakume indigenek landutako lurraldea-gorputza kontzeptuak, alde batetik, kapitalaren izaera zapaltzailea nabarmendu du kritikan; bestetik, mendebaldeko paradigma moderno kapitalistaren berezko bereizketa-logiken kontrastea, zientzia modernoaren paradigmaren ere oinarritua, non ez dagoen lekurik arrazoi-emozio-sentimenduen arteko erlaziorako, eta azkenik, lurraldearekiko erlazio ontologikoa.

Emakume indigenek, borroka indigena zabalagoarekin artikulatuz, lurraldea-gorputza kontzeptua ikuspegi ontologiko batean planteatzen dute, non gure giza existentzia eta gure lurraldeekin batera existitzea ezin diren banandu. Eta hori oso sakona da; izan ere, prozesu kolonialetan, emakumeen gorputzetan ezarritako indarkerien eta lurralde-desjabetzearen prozesu bortitza egon zen, baina baita behe-mailako gorputz-kultura izaera esleitu zitzaien beste gorputz batzuen ere, etnia- eta arraza-sailkapenaren dispositibo baten pean. Azken horren adibide izan zen Afrikako gizarteen kasua, haiekin trafikatu baitzuten, bai eta esklabo bihurtu ere.

Ordena kolonialak izaera kolonial, patriarkal eta arrazistako menderatze eta esplotazio moduak ezarri zituen, gero kapitalismoaren garapen-prozesuan eskala global batean txertatu zirenak, non lan-indarraren gehiegizko ustiapenak klasearen, arrazaren eta generoaren arteko korapilo dialek-

“ Emakume indigenek landutako lurraldea-gorputza kontzeptuak, alde batetik, kapitalaren izaera zapaltzailea nabarmendu du kritikan ”

“ Ordena kolonialak izaera kolonial, patriarkal eta arrazistako menderatze eta esplotazio moduak ezarri zituen, gero kapitalismoaren garapen-prozesuan eskala global batean txertatu zirenak ”

tikoa txertatzen duen, teoria feministak aztertzen duen bezala.

Emakumeen gorputzaren mendekotasun hori ez zen duela 500 urteko zerbait eksklusiboa izan. Kapitalismoa sendotzen ari den bitartean eta gaur egun, espolioazioaren bidez bere izaera harrapatzailea sakontzen ari den unean, eguneroko indarkeria hori ikus daiteke. Adibidez, Brasilgo Amazonian eta kapitalak mehatxatutako beste lurralde indigena batzuetan neska eta mutil indigenen bortxaketetan edo sexu-esplotazioan ikusten da. Halaber, agrokimikoen presentzia egiaztatu da agronegozioaren edo meatzaritzaren presentzia-eremuetan bizi diren emakumeen ama-esnean, eta horrek emakumeen gorputzak kutsatzea ere eragiten du; izan ere, berezko abortuak ugaritu dira edo jaiotzetik malformazioa duten haurrak jaio dira, metal astunak daudelako. Indarkeria horrek guztiak eragin zuzena du emakumeen gorputzetan.

Latinoamerikako feminizidioen larriagotzeak ere badu zerikusirik espolioaziozko kapitalismoaren berezko indarkeria horrekin. Rita Segatok aztertzen duenez, narkotrafikoak antolatutako gerra-eremuetan, baina baita Estatuaren eta kapitalaren indarkeria instituzionalagatik ere, emakumeen gorputzak gerrako harrapakin bihurtzen dira.

Beraz, lurraldea-gorputza kontzeptua planteatzen denean emakume indigenen praxi politikotik abiatuta, errotik zalantzan jartzen dira indarkeria historikoaren mailak, emakumeen gorputzetan ez ezik, gizartean eta naturan ere eragiten dutenak, aurrekaririk gabeko gizarte- eta ingurumen-inpaktua gertatzen denean. Natura ere bortxatuta izaten ari da, garapen-eredu harrapatzaile eta patriarkal baten ondorioz. Oso kontzeptu sakona da, feministok eta herri-borrokek patriarkatua ikuspegi hone-tatik ulertzea behartzen gaituena: inplikaturako guztiok bat gatoz ikuspegi horrekin, eta kapitalis-

moa erreproduzitzeko logiken artean banaezina da. Horregatik, patriarkatuaren aurkako borroka ezin da bereizi borroka antikolonialetik, antikapitalistatik eta arrazakeriaren aurkakotik, bai eta emakumeen eta gizonen helburu emantzipatzailelerantz ere, gizartearen osotasunetik. Lurraldeagorputza kontzeptuak mendebaldeko paradigma kapitalistari kritika egiten dio, etengabeko desjabetze bortitzean oinarrituta.

Gorputzetik eta gorputzarekin pentsatzearen eta jardutearen beste adibide bat mugimendu feminista anitzek izakiaren kolonialismoaren arrastoari egindako kritikatik sortzen da. Berariaz kritikatzende estetikoki onargarria dena Europako edo munduko iparraldeko herrialdeetako gorputz zuri eta nagusiaren eredu hori izatea, gorputz ederra hori izatea, modu legitimoan espazio desberdinak eta modu hierarkizatuan bete ditzakeen gorputza.

Nire ustez, aipatu ditudan adibide horiek oso garrantzitsuak dira gorputzak kategoriatan eta praxi politiko gisa duen ahalmenari buruz hausnartzen jarrai dezagun.

Unibertsitatearentzat aldarrikatzen dugun zeregina –komunitatearekin eta lurraldearekin konprometitutako eragile gisa– balio etiko, solidario eta justiziazkoekin bat datorren irakaskuntza, ikerketa eta hedadura batera eraman behar da. Zer-nolako laguntza eskain diezazkigukezue jarduera-ardatz horietako bakoitzean pentsamendu eta ekintza emantzipatzaileko esperientziak abian jartzeko?

Lia Pinheiro. Lehenago adierazi dudanez, pentsamenduaren eta ekintza emantzipatzailearen esperientziak abian jartzeko, funtsezkoa da gure irakaskuntzan eta ikerketa-prozesuetan askotariko ezagutza-ekoizpenak sartzea, aipatu dugun ezagutza-elkarrizketa horren ondorioz.

Aurrez esandakoa ez errepikatzeko, pentsamenduaren eta ekintza emantzipatzailearen esperientziak abian jartzeko laguntzen artean, honako hauek nabarmenduko nituzke: a) Unibertsitatea irekitzea, herri-mugimenduen aniztasunarekiko presentziarako eta elkarrizketarako, eta parte hartzeko espazio eraginkorrak sortzea, unibertsitatearen barruan, baina baita unibertsitateetik lurraldeetara eta mugimenduetara ere; b) herri-mugimenduek sortutako ikastaroen, irakurketen

“Jarrera etikoa eta konpromiso sozialeko jarrera hartzea, bizitza- eta borroka-testuinguruetan sortutako jakintzak eta ezagutzak desjabetuko ez dituenak”

eta bestelako materialen programazioan, beste subjektu batzuk ezagutza-erakitzzaile gisa eta ikasgelan jakintza-elkarrizketarako ariketa zehatz bat egiteko adierazpen zentzuzko bat sartzea; c) genero-ekitatea sustatzea gure ikastaroen irakurketen banaketan, horietan presentzia zuzentasunez gauzatzen baita; d) ikasleak herri-kolektiboen eta -mugimenduen koadro militante gisa identifikatzean, espazioak zabaltzea, haien esperientzietatik eta praxi politikoetatik eratorritako gogoetak eta elaborazioak eztabaidara bildu ahal izan ditzaten; eta e) jarrera etikoa eta konpromiso sozialeko jarrera hartzea, bizitza- eta borroka-testuinguruetan sortutako jakintzak eta ezagutzak desjabetuko ez dituenak, ezagutza horien egiletasun indibiduala eta kolektiboa aitortuko duena, eta estraktibismo epidemikorik errepikatuko ez duena. Agian modu gehiago azpimarratu beharko genituzke, baina uste dut aipatutako horiek oso garrantzitsuak direla Unibertsitatean gure eguneroko irakaskuntzan aritzeko.

Eskertzen dizuet elkarrekin hausnartzeko eta hitz egiteko eremu hau.

Nortzuk gara

• Calala, Fondo de mujeres

Hemen aurkituko gaituzue

• www.calala.org

Gure jardunazalantzan jartzea, arrazakeria baztertze aldera

Ahots, praktika eta jakintza anitzak ezinbestekoak dira herritartasun kritikoa eraikitzeko, badakigu. Halaber, jakin badakigu, mundu bidegabe batean bizi garela; sistema heteropatriarkal, kapitalista, kolonial eta arrazista batean, non gure gorputzak hainbat zapalketa-ardatzek zeharkatzen dituzten. Sistema horretan, gainera, gora egiten ari dira emakumeen eta haien gorputzen, migratzaileen eta LGBTIQ+ komunitatearen aurkako portaerak sustatzen dituzten eskubideen kontrako talde fundamentalisten eta eskuin muturreko alderdien diskurtso xenofoboak, arrazistak eta misoginoak.

Emakumeen erakundeek eta erakunde feministek (horietako asko migratzaileek eta sexu disidenteeek gidatuak eta osatuak) diskurtso horiei aurre egiteko ezinbesteko lana egiten dute. Egin berri dugun ikerketa batean ateratako ondorioetako bat da mugimendu feminista, bere aniztasunean, eskubideen esparrua zabaltzeko giltzarria izateaz gain, atzerapausei¹ eusteko horma ere badela.

Nolanahi ere, erakunde horiek ez dute finantzaketarako aukera handirik. Zailtasun horri erantzuteko

sortu ziren emakumeen lehen funtsak laurogeiko hamarkadan. Haien urratsei jarraituz, Latinoamerikako eta Espainiako emakume talde batek –garai hartan Erdialdeko Amerikan bizi zirenak– Calala Emakumeen Funtsa sortzea erabaki zuen 2009an. Emakumeen funts gisa, emakumeen mugimendua eta mugimendu feminista indartzen laguntzen dugu Erdialdeko Amerikan eta Espainiako Estatuan. Gure helburua da taldeei eta horietako taldekideei autonomia ematea, haien kidegoetatik eta lurraldeetatik eragin ahal izan dezaten.

Espainiako Estatuaren kasuan, gure programa nagusietako bat Justizia Migratzailea da, 2012tik martxan dagoena, emakumeek, lesbianek eta trans migratzaileek gidatutako kolektiboak finantzatzera eta laguntzera bideratuta. Programak lau osagai nagusi ditu:

- Dohaintzak ematea: laguntza orokorreko finantzaketa malgua (ez berariazko proiektuetarako) eta epe luzerako, prozedura sinpleen bidez, taldeen eta horiek osatzen dituzten pertsonen errealitateetara egokituta.
- Ekintzaileen eta horiek partaide diren erakundeen lanaren iraunkortasunerako eta inpakturako gaitasunak indartzen laguntzea, taldeek lehenetsi dituzten gaien inguruan taldeek beraiek gidatutako prestakuntza- eta truke-jardueren bidez.
- Aliantzen eraikuntza sustatzea, harremanak, elkar ezagutzea, agenda komunak eratzea, eta parte-hartzaileak buru direla elkar ezagutzeko eta elkar babesteko espazioak eraikitzea erraztuz.

1 García Torres, Miriam eta Caravantes Vidriales, Ruth, “Yo soy porque las otras están. Investigación sobre el papel y el impacto del movimiento de mujeres y feminista en el reconocimiento de derechos y el avance de la Agenda 2030 en el Estado español”, 2023, [Calala Fondo de Mujeres](http://www.calala.org), Bartzelona. Esteka horretan eskuragarri: https://civicrm.calala.org/investigacion-sobre-el-aporte-del-movimiento-de-mujeres-en-el-avance-de-los-derechos-humanos/?utm_source=sacapeco&utm_medium=landing

- Espainiako Estatuan dauden emakume migratzaileen eta arrazializatuen mugimenduari buruzko ezagutza sortzea, ikerketa parte-hartzaileko prozesuen bidez.

2019a erabakigarria izan zen programarentzat. Espainian diren emakume migratzaileen eta arrazializatuen mugimenduaren egoerari buruzko diagnostikoa egin genuen, arrazakeriaren aurkako aktibista eta ikertzaile migratzaile batek gidatuta: Adriana Zumaran. Informazio horri esker, gure lana hobeto bideratu ahal izan genuen. Halaber, prozesuan gauza garrantzitsuak ondorioztatu genituen. Alderdi nagusia izan zen sakondu egin behar genuela erakundeek parte hartze handiagoa izan zezaten programaren inguruan erabakiak hartzeko orduan.

Horren ondorioz, 2020an Aholkularitza Talde bat (AT) sortu genuen, emakume migratzaileen eta arrazializatuen erakundeek osatua. Orduetik, ATak programaren urteko agenda koordinatzen du, eta beste zeregin baliotsu batzuk lantzen ditu. 2021ean, Espainiako Estatuan dauden emakume migratzaile eta arrazializatuen mugimenduaren genealogia bat sortzen lagundu ziguten. Jeannette Tineok zuzendu zuen eta dozenaka erakundeek parte hartu zuten. ATak 2020an eta 2022an egindako eskualde eta estatu mailako topaketak ere definitu zituen. Aurten, elkarrekin lan egin dugu programaren gaitasunak indartzeko osagaia sistematizatu eta ebaluatzeko.

Haiekin izandako lan-esperientzia horri esker, haien jakintzak txertatzen ari gara, eta gure lanaren inpaktua hobetzen duten elementuak identifikatzen ari gara. Hauek dira horietako batzuk: programaren lehentasunak ezartzea, kontsulta-prozesuen bidez; emakume migratzaileen eta arrazializatuen erakundeek zuzenean parte hartzea erabakiak hartzean eta jarduerak planifikatzean; mugimendutik datozen bideratzaileak eta ikertzaileak aukeratzea; eta espazioak aktibisten zapalkuntza- eta gainkarga-errealitateetara egokitzea. Elkarrizketarako eta erabakiak hartzeko espazio partekatu horiek haien ezagutza kokatuak eta narratibak ezagutzen eta aitortzen laguntzen digute, hirugarren sektoreak berezko dituen subjektu-objektu rol tradizionalak aldatzeko eta ezagutza alderdi akademikoaz haratago eraikitzea planteatzeko.

Aholkularitza Taldea sortzearekin batera, *grant-making* parte-hartzaileko mekanismoak sartu di-

Irudia: Calala.

tugu, programara aurkezten diren erakundeek beraien erabaki dezaten zer proposamen babestuko diren. Aldi berean, mugimenduaren jakintzak entzunda, Calalan gure lana egokituz joan gara –bileren denboretatik hasi eta diskurtsoen eraikuntza kolektiboraino–; eta prozesu bat hasi dugu gure erakundearen –kide migratzaileez eta ez-migratzaileez osatua– ikuspegi ez kolonial bat txertatzeko, Arrazakeriaren Aurkako Protokoloa bezalako tresnekin.

Gure ‘Filantropia feministarantz eta arrazakeriaren aurkakorantz’ manifestuan adierazi genuen bezala: “Badakigu, iparralde globalean egonda eta Latinoamerikako taldeak finantzatzen aritzean, botere-logika batzuk erreproduzitu egiten ditugula eta ez gaudela horietatik libre; eta oraindik bide luzea dugula egiteko. Gure pribilegio europarrez, zuri izateak ematen dizkigunez, klase-pribilegioez eta gure fundazioaren barruan lan egiteko geratzen den guztiaz jabetuta, ziur gaude ezinbestekoa dela arrazakeria gure izaeratik erauztea” (Calala Emakumeen Funtsa, 2020).

Greta Frankenfeld eta Fiona Montagud
(Calala, Emakumeen Funtsa)

Nortzuk gara • Finantzaz Haratago
 Hemen aurkituko gaituzue • www.finantzazharatago.org

Finantzaz Haratago, Finantza Etiko eta Alternatiboetako Hezkuntzaren Euskal Sarea

Ekonomia-, gizarte-, kultura- eta ekologia-krisiaren egungo egoera diru-mozkinak lortzea erdigunean jartzen duen ekonomia-kultura baten ondorioa da, ez baitu pertsonen eta planetaren ongizatea kontuan hartzen. Halako finantza-sistema ekonomia-diziplina nagusian oinarritzen da: neoliberalismoaren eta hazkunde mugagabearen teoria, espekulazioan oinarritutako kontsumo-, ekoizpen- eta finantzaketa-eredu bat definitu duen teoria; horrek behar-beharrezko ondasunak eta zerbitzuak eskuratzean desberdinkeriak, generoagatiko diskriminazio ekonomikoak eta krisi ekologikoa sortzen ditu.

Hezkuntza formalean, ekonomia-diziplina neoliberalak ia erabat betetzen ditu ikasgelak, bai Bigarren Hezkuntzan, bai unibertsitateetako ekonomia fakultateetan. Nonahiko presentzia horrek beste ekonomia-ikuspegi batzuk eta aukera eraldatzaileenak baztertzen eta deslegitimatzen ditu.

Bizi garen sistema honetan ditugun harremanak eta gizarte-egiturak eraldatzeko, ezinbestekoa da kontsumitzeko eta beste pertsonekin bizitzeko eta kolektiboekin eta ingurunearekin harremanak izateko modua aldatzea. Hori gauzagarri izan dadin, nahitaezkoa da, halaber, gure perzeptzioak, aurrez pentsatutako (edo sustatutako) ideiak aldatzea eta sortutako bidegabekeria eta desberdinkeriekiko sentikorrek izatea. Beraz, ekonomia-hezkuntza kritikoa eta anitza funtsezkoa da, gure diruarekiko portaerak eta jarrerak eraldatzeko balioak txertatzen laguntzen baitu.

Gorago aipatutako guztiagatik sortu da Finantzaz Haratago sarea. [Elkarcredit](#)-ek, [Mugarik Gabeko Ekonomialarien Elkartek](#), [Oikocredit](#)-ek eta [Euskadiko Finantza Etikoen Elkartek](#) ekonomia ortodoxoaren nagusitasun kezkarria eta hezkuntza formaleko ikasgelen barruan banku tradizionaleko erakundeentzako prestakuntza-espazioak gaitzea normalizatzeko joera antzeman ditugu. Finantzaz Haratago sareak finantza etiko eta alternatiboetan oinarritutako hezkuntza sustatzen eta zabaltzen du Euskadin, modu parte-hartzailean eta horizontalean.

Finantzek erabakiko dute, neurri handi batean, nolakoa izango den gizartearen eredu. 2008ko irailean, XXI. mendeko lehen krisi ekonomiko eta finantzarioa abiatu zenean, gero eta beharrezkoagoa izan zen gogoeta-prozesu kolektibo bat egitea, finantza- eta banku-eragiketen ondorio pertsonal, sozial eta etikoei buruz.

Finantza etikoei eta alternatiboek Ekonomia Sozialak eta Solidarioak sustatzen dituen erantzunetako bat izan nahi dute sistema kapitalistaren egiturazko ekitaterik ezaren arazoari aurre egiteko, krediturako eskubidea bermatuz eta aurrezpena eragin sozial positiboa duten proiektuetara bideratuz.

Sareak egiten duen zati handienaren ardatza prestakuntza-material berritzaileak diseinatzea eta eskaintzea da. Ez bakarrik mundu sozialago eta jasangarriago bateranzko aukeren eredu iza-

teko (nahiz eta hori ere berez berritzailea den), baina baita modu atseginean eta parte-hartzailan egiteko ere; besteak beste, hezkuntza-gamifikazioa bezalako teknikak erabiliz, ikasleak partaide diren ikus entzunezko materialak landuz (Ekonomia Sozial eta Solidarioaren gaia jorratzen duten rap kantuek egitea, kasurako), eta antzerki-saio dinamikoak eginez, non ikasleek aktiboki parte hartzen duten ekonomia kapitalistaren ondorioak erakutsiz eta eskura dauden bestelako aukerak ikasiz.

Materialak libre erabiltzekoak dira eta web-orri honetan daude eskuragarri: www.finantzazharatago.org. Bertan, askotariko edukiak ikus daitezke; besteak beste, batxilergoan landutako ekonomia-eskiliburuari Steilas sindikatuarekin batera egindako kritika, finantza etikoen hainbat alderdi txertatzen dituzten bideoak, eta sareak berak garatutako hezkuntza jokoak praktikan jarri ahal izateko jarraibideak.

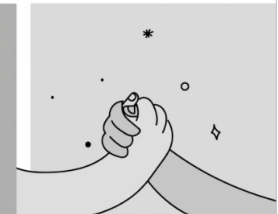
Bestalde, nabarmendu nahi genuke ekonomia-hezkuntza kritiko eta solidarioa sustatzeko beste plataforma batzuetan parte hartzen dugula. Berezi nabarmendu nahi genuke [RedEFES-Finantza Etiko eta Solidarioen Heziketaren Aldeko Sarean](#) egindako lana. Sare horren bultzatzaileak gara FETSekin (bere lurraldean gure homologotzat har dezakegun sare katalana), Finantza Etikoen Fundazioarekin eta Oikocredit Catalunyaarekin batera. RedEFES Estatuko sare bat da. Horretan, Estatuaren finantza etiko eta solidarioetan ekonomia-hezkuntza kritikoaren alde lan egiten duten hainbat taldek (irakasleak, erakundeak eta plataformak) edukiak, dinamikak eta metodologiak partekatzen dituzte. Finantzaz Haratago sarean bezala, atxikitako erakundeek landutako edukiak libre erabil daitezke sarearen web-orrian; hura bisitatzera gonbidatzen zaituztegu. Plataforma horretan egindako lanari esker, hainbat taldek sinergiak sortzea eta ekonomia-hezkuntza kritiko eta eraldatzaile baten aldeko proposamena indartzea lortu dugu.

Une honetan, nabarmentzekoa da Finantzaz Haratago sarean sinadurak biltzeko egiten ari garen kanpaina, finantza-hezkuntzaren arazoa Eusko Legebiltzarreko ordezkari politikoei helarazteko. Hezkuntza-sistemak gaitasunak, izaera kritiko eta heldutasuna eman behar dizkie ikasleei beren ingurunean moldatzen jakin dezaten. Ekonomia,

¿Para cuándo una educación económica que dote al alumnado de herramientas y capacidades para comprender los impactos del sistema financiero sobre la sociedad y el planeta?

¡Necesitamos tu firma para que el Parlamento Vasco nos responda!

www.finantzazharatago.org/firma

Irudia: Finantzaz Haratago.

personen eta komunitatearen premiei lotutako gizarte-zientzia den aldetik, ikuspegi holistiko eta kritiko batetik ulertu behar da. Eduki eta eztabaida berriak behar ditugu ikasgeletan, gazteek oraingoa baino konpromiso handiagoa izan dezaten egitura ekonomiko eta sozial bidezkoak eraitzeko lanarekin, desberdinkeria-egoeren aurkako borrokarekin, ingurumenaren babesarekin, emakumeen ahalduntzearekin, gobernantza demokratikoarekin eta giza eskubideen erabilerarekin. Deia egiten dugu printzipio etiko horiek integratuko dituen ekonomia-hezkuntza sustatzeko.

Horretarako, 500 sinadura bildu behar ditugu Osoigo plataforman, Legebiltzarrean galdera hau egiteko gune bat izateko: Noiz eskainiko diegu ikasleei finantza-sistemak gizartean eta planetan dituen eraginak ulertzeko tresnak eta gaitasunak emango dizkien ekonomia-hezkuntza?

Javier Eguiera Arrazola
(Euskadiko Finantza Etikoak Elkarteko koordinatzailea, Finantzaz Haratago sareko elkartekidea)

begirada konprometituak

zinema
dokumentalak

Izenburua: La historia de todas nosotras

Lekua, urtea: El Salvador, 2020

Ekoizpena: [Mundubat](#)

Zuzendaria: Itxaso Díaz, Higinia Garay eta Elizabeth Casillas-ekin lankidetzan

Iraupena: 19,45 minutu

Sinopsia. “La historia de todas nosotras” dokumentalak hiru emakume salvadortarren kontakizuna jasotzen du. Haien oinarritzko eskubideak urratu ziren abortu-delitua egiteaz salatu zituztenean, eta, azkenean, homizidio larriagotua leporatuta sartu zituzten kartzelan, ospitaletik kanpo erditzean umeak galdu zituztenean. 1998an, El Salvadorrek Kode Penal berritu zuen abortua legez kanpo uzteko eta 2 eta 8 urte bitarteko kartzela-zigorra aplikatzeko. Alabaina, haurdunaldia beren borondatez eteten zen kasuetan, emakumeei homizidio larriagotua leporatzen zaie, eta 30 eta 40 urte bitarteko kartzela-zigorra aplikatzen zaie. Elsi, Cinthia eta Marianaren istorioa da hau. Baina beste askorena izan zitekeen, baita gurea ere (Mundubat Fundazioa).

Hemen eskuragarri: <https://vimeo.com/740409540>.

<http://itxasodiaz.com/proyecto/la-historia-de-todas-nosotras>.

Izenburua: Es por tu seguridad. Engranajes institucionales de la islamofobia

Lekua, urtea: Espainia, 2021

Ekoizpena: [Asociación Antirracista por los Derechos Humanos](#) eta [Cooptècniques creacions i tecnologies feministes](#)

Zuzendaria: Salma Amazian

Iraupena: 45 minutu

Sinopsia. Espainiako testuinguruan, terrorismoaren aurkako politiken eta erradikalizazioa prebenitzeko politiken bidez pertsona musulmanen bizitza sekurizitateak duen inpaktuari buruzko dokumental laburra. Dokumentalean aktibista, kazetari, abokatu, idazle eta biktimei egindako elkarrizketak ikusiko ditugu, mendebaldeko erakunde guztiak zeharkatzen dituen islamofobiaren mapa osoa marrazteko. Gainera, Suhaymah Manzoor-Khan egileak utzitako “We are the Disobedient” eta “Islamophobia 101” poesiak irakurri eta interpretatzen ditu Helios-Ilyas Fernández Garcés-ek (Giza Eskubideen aldeko eta Arrazakeriaren aurkako Elkarte - Asociación Antirracista por los Derechos Humanos).

Hemen eskuragarri: https://www.youtube.com/watch?v=ob2MC_6A_b8.

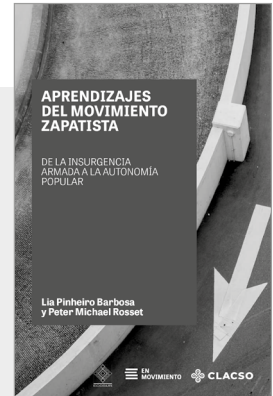
argitalpenak

Izenburua: Aprendizajes del Movimiento Zapatista. De la insurgencia armada a la autonomía popular

Egileak: Lia Pinheiro Barbosa eta Peter Michael Rosset

Tokia, urtea: Buenos Aires-eko hiri autonomoa eta Mexiko, 2023

Argitaratzailea: Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO) eta El Colegio de la Frontera Sur (Ecosur)

Sinopsia. Matxinada armatua hasi zenetik hiru hamarkada igaro direnean, Zapatismoak mundu garaikean ezagutzen dugun indigena eta nekazarien autonomia osoena, esplizituena eta erradikalena eskaintzen du. Liburu honen helburu nagusia da autonomia zapatistaren sorkuntza eta praxis politikoa aztertzea lurraldeko defentsaren estrategia eta muin gisa. Horretarako, lurraldeko autodeterminazioa eraikitzean autonomiaren hainbat alderdi aztertuko ditugu, tokiko, estatuko eta nazioarteko borroka-estrategia gisa kontuan hartut (CLACSO eta Ecosur).

Hemen eskuragarri:

<<https://biblioteca-repositorio.clacso.edu.ar/bitstream/CLACSO/248896/1/Aprendizajes-zapatista.pdf>>.

Izenburua: Fronteras: Necropolítica, violencias, racismos y activismos feministas migrantes

Egileak: : Silvana Monteros Obelar eta María Pilar Tudela-Vázquez

Tokia, urtea: Granada, 2022

Argitaratzailea: Granadako Unibertsitateko Centro de Iniciativas de Cooperación al Desarrollo, Proyecto Forum eta Europe for Citizens programa

Sinopsia. Txosten hau “Persona migrante eta errefuxiatuen estigmatizazioaren aurkako kulturen arteko elkarrizketa eta hiritarren parte-hartzea” (“Diálogo intercultural y participación ciudadana contra la estigmatización de personas migrantes y refugiadas” - Forum) proiektuaren esparruan egin da. Haren helburuen artean, kulturarteko elkarrizketa sustatzea dago, ez soilik kulturen arteko truke gisa, baita migrazio-politiken analisi-tresna eta proposamen eraldatzaileen identifikazio gisa ere. Halaber, Europako Batasuneko migrazio-politiken eta haien ondorioen ezagutza areagotu nahi da, Giza Eskubideekiko eta askatasuna, genero-berdintasuna eta demokraziarekiko konpromisoa duen identitate europar konprometitu garatzen laguntzeko. Txosten honetan, Granadako Unibertsitateak egindako bi foku-taldeetan plazaratu diren gai nagusiak jasotzen dira. Foku-talde bat zerbitzu-hornitzaile diren pertsonak osatu dute, eta bestea migrazioen esparruko eskubideen aldeko mugimenduetan lan egiten duten emakume migrante aktibistek (Txostenaren sarrera, Forum).

Hemen eskuragarri: <https://cicode.ugr.es/pages/publicaciones/otras-publicaciones/informe_fronteras_forum>.

erakundeak

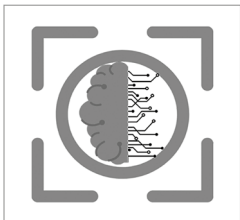
Kolektiboaren izena: Asociación Intercultural para la promoción y el empoderamiento de las mujeres gitanas de Euskadi

Eragin-esparrua: Euskadi

Webgunea: www.amuge.org

Borrokaren ideialak. AMUGE elkarte (Euskadiko emakume ijitoak sustatzeko eta ahalduntzeko kulturarteko elkarte - Asociación Intercultural para la promoción y el empoderamiento de las mujeres gitanas de Euskadi) 2003ko otsailean sortu zen, gizartean era aktiboan parte-hartzeko interesa zuten emakume ijitoen eta ijitoak ez diren emakumeen ekimenez. Aitzindariak dira Bizkaian, emakume ijitoen lehen elkarte baita. 2012ko apirilean, elkartearen agintaritzak hartu zuten Tamara Clavería Jimenez-ek, gizarte- eta hezkuntza-esparruan trebakuntza eta esperientzia duen emakume ijitoak, eta gure kulturaren aintzatetsiak diren beste bi emakumek; jardueretan aldaketak egin eta erakundearen ikuspegi feministan sakondu zuten. “Feminismo dialogiko ijitoan” oinarrituta bideratzen da komunitateko esku-hartze sozialerako esparrua, ijitoen kontrako jarreraren aurkako borrokaren eta indarkeria matxisten forma guztien aurkako borrokaren artean dauden harremanetik abiatuta (AMUGE).

Kolektiboaren izena: Asociación Antirracista por los Derechos Humanos

Eragin-esparrua: Espainiar estatua

Webgunea: www.algorace.org/asociacion-antirracista-por-los-derechos-humanos

Borrokaren ideialak. 2023ko ekainean osatu zen Gizarte Eskubideen eta Arrazismoaren Aurkako elkarte - Asociación Antirracista por los Derechos Humanos (AADH). Baina haren jarduerak bost urte lehenago hasi zen Giza Eskubideen aldeko Elkarte Musulmana - Asociación Musulmana por los Derechos Humanos (AMDH) izenarekin. Islamofobiaren eta musulmanen aurkako arrazismoaren kontra hainbat urtez borrokan aritu ondoren, AMDH-k AlgoRace-ri eman zion egitura, haren jarduerak garatzeko. Proiektua finkatzearekin batera, elkarteak AADH bilakatu zen, eta AlgoRace-k egiten du jardun nagusia. AADHk helburu hauek ditu: arrazismoaren aurkako eta Giza Eskubideen aldeko gaietan dagoen sentsibilizazioarekin erlazionatutako ikerketa soziala egitea, arrazismoaren aurkako balioak sustatzeko jarduerak kulturalak eta sozialak garatzea, eta indarkeria, gorroto-diskurtso, bereizkeria eta intolerantziarekin lotutako jarreraren prebentzioa eta haiekiko sentsibilizazioa garatzea (AADH).

ezinbesteko
agenda

Ekitaldia: Garapenaren Ikasketei buruzko Nazioarteko VII. Kongresua “Bidezko trantsizioak eta hitzarmenak garapen jasangarrirako”

Deialdia: Red Española de Estudios del Desarrollo (REEDES)

Tokia eta data: Madril, 2024ko maiatzaren 30 eta 31

Informazio gehiago: <https://viicongresoreedesucm.org>

Garapenaren Ikasketen Espainiako sarearen (REEDES) VII. kongresuak, modalitate bimodalean, bildu egin nahi ditu ziurgabetasunean murgilduta dauden herritarrei ulertarazten eta bideratzen laguntzen dieten hausnarketa enpiriko nahiz teorikoak. Trantsizio horiek eraldaketa-ikuspegi bidezko, inklusibo eta jasangarri batetik egiten diren kasuetan. Gaur egun, Garapenerako Ikasketen Nazioarteko Kongresua (CIED) da estatu-mailan dagoen unibertsitate-esparru nagusietako bat garapen-ikasketei dagokienez. Hor elkartzen dira bi urtean behin diziplina horretako akademiko nabarmenenak, baita ikerketa eraldaketa soziala eta garapen inklusibo eta jasangarriagoa sustatzeko tresna pribilegiatu gisa hartzen duten GKE eta erakunde garrantzitsuak ere (VII CIED).

Ekitaldia: Nazioarteko XIX. Kongresua eta Unibertsitate eta hezkuntza inklusiboaren XXXIX. jardunaldiak, “Inklusioaren bidea saretzen”

Deialdia: Euskal Herriko Unibertsitateko Hezkuntza, Filosofia eta Antropologia Fakultatea

Tokia eta data: Donostia, 2024ko martxoaren 14 eta 15

Informazio gehiago: www.inkluni.eus/es

2024an berriro ekin diogu Nazioarteko XIX. Kongresua eta Unibertsitate eta hezkuntza inklusiboaren sarearen (RUEI) XXXIX. jardunaldiak antolatzeari. Oraingoan, “Inklusioaren bidea saretzen: eskola + komunitatea + ikerkuntza” da leloa. XIX. Kongresu honetan, helburu dugu lau lerro lotutako gaiak dituzten hezkuntza-testuinguru eta testuinguru sozialak garatzen laguntzea: Eskola inklusiboa, Komunitate inklusiboa, Metodologia inklusiboa eta Sareak sortzea (Hezkuntza, Filosofia eta Antropologia Fakultatea, Donostia).

matxino artean
en rebeldía

Obra: "Las fronteras en la tierra y en el cuerpo son ilusión y control" de [Otto Etraud/Toto Duarte](#), ilustrador, diseñador gráfico, editor, muralista, prop-model maker y activista intersexual.

[Metro21](#) es una galería de arte urbano con una línea curatorial definida en torno al muralismo y graffiti contemporáneo, que promueve la generación de proyectos, exhibición de obras y reflexión de temáticas abordadas desde el espacio público. Creen en la democratización del arte y la importancia de habitar los espacios públicos. El arte urbano cumple un rol fundamental al acercar el arte contemporáneo a las personas y dotar de significado los espacios intervenidos.